Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ... 21-hээ гарана | № 187 (15810) | 1981 оной августын 14, пятница | Сэн 2 мүнгэн.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

НҮХЭР О. С. ЧЕРНИГОВСКАЯДА БУРЯАДАЙ АССР-эй ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Гүрэнэй худалдаа наймаанай талаар габьяатай байhанайнь түлөө Буряадай хладокомбинадай директор Черниговская Ольга Сергеевнада Буряадай АССР-эй худалдаа наймаанай габьяата хүдэлмэрилэгшэ гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ. Соведүүдэй байшан.
1981 оной августын 6.

БУХЫ ОНОЛ АРГА ХЭРЭГЛЭЭН, ХУРА БОРООТОЙДОНЬЕ ҮБҺЭ САБШАЛГА, СЕНАЖ ДАРАЛГА, НОГООНОЙ ГУРИЛ ГАРГАЛГЫЕ НЭГЭ ЖЭГДЭЭР ЯБУУЛХА!

НОГООН ХАГДАРХАНЬ, ЯАРАХА ХЭРЭГТЭЙ

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

...рядай АССР-эй Статистическэ управлениин мэдээнэй ёhoop, 1981 оной ...тын 10-най байдалаар ...ублиный колхоз болон ...уудай сабшалангай. ...л ногоонуудай тарилгын 28 процентнь сабшагдаа. Энэ талаар Кабанскын ...ной ажахынууд түрүүлжэ ...бана. Эдэнэр сабшалгын 70 процентдэ хүргэн... Мүн Баргажанай, Түнхэнэй районууд сабшалгаяа ...лажа ябана.

...гээр олохон районууд ...гдэлтэй. Зэдын, Яруунын, Ахын, Сэлэнгын, Хойто-Байгалай, Хорийн, Хэжэнгын, Загарайн, Бэшүүрэй районууд сабшалгаяа ...хорёод процентдэ хүргээд байнхай.

Сабшалга, хуряалгын ...р ябажа байhан дээрэ ... үбhэ бэлэдхэхэ түсэб ...тагүйгөөр дүүргэгдэнэ. ...эй энэ мэдээгээр 77,7 ...ан тонно **үбhэн** бэлэдгэхэ гү, али түсэб ...16 процентдэ хүргэг... Кабанскын районой совхозуудай үбhэ hурилхэ даабари 53 процент дүүргээд ... Баргажанай, Хурамхаанай, Бэшүүрэй, Хяагтын, Байкалиин, Улаан-Үдын районуудай ажахынууд үбhэ ...хэха түсэбөө 33—23 ...нт бэелүүлэнхэй.

...ин гэhээ, Ахын, Хойто-Байгалай, Хэжэнгын, Зэдын, ...ын районуудай колхоз ...совхозууд үбhэ бэлэд... түсэбөө арбаншье процентдэ хүргөөдүй байhаар. ... Хорийн, Сэлэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Захааминай, ...тын районууд үбhэ ба... hурилөөд байна.

Республикын колхоз болон совхозуудта 62 мянган тонно **сенаж** дарагдаад, түсэб 35 процент дүүргэгдэбэ. Энэмнай нёдондонойхиhоо 15 процент дээгүүр болоно. Сенаж дараха түсэбөө гансал Хяагтын район дүүргэнхэй. Бэшүүрэй районой ажахынууд 10 мянга гаран тонно сенаж даража, түсэбөө 96 процент бэелүүлээд байна. Мүн Хэжэнгын, Загарайн, Кабанскын, Түнхэнэй, Улаан-Үдын районууд сенаж дараха даабаряа хахадланхай.

Тиигэбэшье энэ шэмэтэ тэжээл бэлэдхэлгэ олохон районуудта тоогдоногүй, тэрэниие дараха арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Иимэ районуудай тоодо Захааминай, Мухар-Шэбэрэй, Хорийн, Хурамхаанай, Баргажанай районууд ороно.

Һүүлэй мэдээгээр 33,3 мянган тонно **силос** дарагдаба. Эгээн ехэ силос Кабанскын, Түнхэнэй, Хурамхаанай районуудта бэлэдхэгдээд байна. Жэшээнь, Кабанскын районой ажахынуудта 10,8 мянган тонно гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиhөө 2,7 дахин ехэ силос дарагдаhан байха юм. Харин олохон районуудта энэ хүдэлмэри захалаадүй.

Августын 10-най мэдээгээр 9558 тонно **ногооной гурил, гранула болон брикедүүд** гаргагдажа, түсэб 24 процентдэ хүргэглөө. Энэ хүдэлмэри Кабанскын, Түнхэнэй, Хурамхаанай, Бэшүүрэй районуудта эмхитэйгээр ябуулагдажа байна. Жэшээнь, Кабанскын районой ажахынуудта 1000 гаран тонно ногооной витаминнай гурил гаргагдажа, түсэбөө 46 процент дүүргэнхэй.

Теэд олохон районууд малай бэедэ шухала хэрэгтэй энэ тэжээлые ехээр нөөсэлжэ абаха гэжэ бүхы хүсөөрөө тэмсэнэгүй. Захааминай, Сэлэнгын, Зэдын, Баргажанай районууд иимэ витаминна тэжээл тон бага бэлэдхээд байна.

Колхоз болон совхозуудта 10,4 мянган тонно **набшаhата тэжээл** бэлэдхэгдээ гэхэ гү, али түсэбтэ даабари 65 процент дүүргэгдэhэн жэшээтэй. Набша намаа бэлэдхэхэ даабаряа Яруунын, Прибайкалиин, Хорийн районууд бэелүүлэнхэй. Тэрэшэлэн Зэдын, Түнхэнэй, Захааминай Хяагтын, Хэжэнгын районууд түсэбөө дүүргэхэ дүтэлөө.

Харин энэ шухала нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри Баргажанай, Баунтын, Ахын, Бэшүүрэй районуудта хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Ахын районой ажахынууд набшаhата тэжээл орой бэлэдхээгүй байшоо.

Саашадаа үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэриие эрид hайнаар эмхидхэхэ, колхоз болон совхозуудай газар дээрэ ургаhан бүхы ногоое заахашье үлөөнгүйгөөр хуряажа абаха эрилтэ табигдана. Зунай hүүл hарын хахадлажа байхада сабшалан, таряалан дээрэхи ногоон хагдаржа, шэмэ шанараа алдаха саг ойртоо. Тиимэhээ колхоз болон совхозууд бии байгаа бүхы хүсэеэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ элсүүлжэ, ажалай эмхидхэл эрид hайжаруулжа, үбhэ хуряаха, сенаж, силос дараха, ногооной гурил гаргаха, набша намаа суглуулха түсэбтэ даабаряа заабол дүүргэхэ ушартай.

Тиихэдээ түрүүшүүлhээ, түрүү ажахынуудhаа жэшээ абаха, ногооной гурил гаргаха агрегадуудые хоёр-гурбан халаанда хүдэлгэхэ, тэжээл бэлэдхэлгын техникые бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхын тула ипатовска механизаторнуудай дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэхэ шухала болоно.

Энэ талаар Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилтын ажахыhаа жэшээ абамаар. Эндэ үбhэ хуряалга дээрэ шэнэ онол арганууд хэрэглэгдэнэ. Хатаагдаhан үбhэ рулон болгогдоод, автомашинануудта ашагдажа шэгнэгдээд, малай байрануудай газаа hурилэгдэнэ. Мүн эдэнэр сенаж hайн шанартайгаар дарадаг болонхой. Сенажай траншейе ногоогоор дүүргээд, hайса нягтаруулан дараhанай hүүлээр плёнкоор хушажа, дээрэнь хюрөөгэй хибэдэhэ 40 сантиметр зузаанаар дэбдинэ. Энээндэ анхархаар.

АЖАЛАЙ ЭРШЭ ШАНГАДАНА

Байгша ондо Прибайкалиин районой ажахынууд тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ эршэтэйгээр ябуулна. Эндэ hаяхана үбhэ хуряалга дээрэ эмхидхэгдэhэн социалис мүрысөөнэй дүн гаргагдажа, «Зырянский» совхозhоо Петр Михайлович Капустинай даадаг оньhожоруулагдамал звено арбан хоногой туршада 2050 центнер үбhэ hурилжэ, түрүүшын hуурида гараба. Тэрээндэ КПСС-эй райкомой ба райгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг барюулагдаа. Энэл совхозой Ангырска отделениин Б. И. Чумаковой хүтэлбэрилдэг коллектив 1450 центнер үбhэ соможо, магтаал хайрада хүртэбэ.

«Прибайкалец» колхозой В. Г. Красовскиин ударидадаг оньhожоруулагдамал звеногойхид 10 хоног соо 1400 центнер үбhэ hурилжэ тушаагаа.

Үбhэ бэлэдхэхын хажуугаар шэмэтэ тэжээл болохо сенаж, силос даража, витаминтай ногооной гурил гаргажа эхилэнхэй. Байгша оной августын 10-най мэдээгээр бүхы районоороо 1568 тонно силос, 43 тонно сенаж дарагдаhан, 654 тонно модоной мүшэр, нарhанай шэлбүүhэн бэлдэгдэhэн 112 тонно ногооной гурил гаргагдаhан байна. Тодорхойлон хэлэбэл, «Зырянский» совхоз 540 тонно силос, 49 тонно сенаж, 31 тонно ногооной гурил бэлдэбэ. Шэнэ байгуулагдаhан «Ильинкинский» совхоз 231 тонно набша намаа бэлдэжэ, түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ.

Мүн тэжээл бэлдэлгэдэ районой организаци, эмхи зургаануудай алба хаагшад габшагайгаар ажаллана. Оньhожоруулагдамал лесхозой хүдэлмэришэд эдэ үдэрнүүдтэ 50 центнер үбhэ бэлдэжэ, «Зырянский» совхоздо тушааба. Интернат hургуулиин, хэлхээ холбооной ажалшад тэжээл бэлдэхэ түсэбтэ даабаряа холо үлүүлэнхэй.

Үнгэрэгшэ недели соо пенсионер Иван Константинович Бабицев гэр бүлөөрөө түрэл ажахыдаа 96 центнер ногоо бэлдэжэ, АВМ-0,65 агрегадта асаржа үгөө.

П. ХАЛТАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

ОРОНОЙ ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

САРАТОВ. Александрово-Гайска районой ажахынууд үбhэ бэлэдхэхэ жэлэйнгээ түсэб болзорhоо урид дүүргэбэ. Ходо уhалагдадаг полинуудhаа гадна, уhанда абтадаг 11 мянга гаран гектар нуга сабшалантай юм. «Дружба», «Камышковский», «Ново - Александровский», «Южный» совхозууд тэндэhээ баян ургаса хуряагаа.

Областиин таряашад hүүлшын мянган гектар дээрэ ногоо сабшана. Тэдэнэр миллионhоо үлүү тонно үбhэ, сенаж бэлэдхээ.

САРАНСК. Мордовиин Атяшевскэ райондо байгуулагдаhан ажахынууд хоорондын отрядууд намаг налхи газарта, ойн соорхой, харгын хажуугаар үбhэ сабшана. Тэдэнэртэ үбhэ жэжэдхэхэ агрегат, транспорт үгтэнхэй. Тэдэнэр жэжэдхэгдэhэн набша намаа силосэй траншейнүүдтэ зөөнэ, витаминтай ногооной гурил татана. Энэ зундаа районой таряашад 5 мянган шахуу тонно жэжэлэгдэhэн набша намаа, хэдэн арбаад тонно витаминтай гурил бэлэдхэхээр хараална.

КУРГАН. Ураалай саада тээхи колхоз, совхозуудай газар дайдын горитойхон хубиинь нуурнууд, намаг налхи газар эзэлдэг юм. Энэ зундаа удаан саг соо хура бороогүй байжа, хээрын ба таримал ногооной ургасада муугаар нүлөөлhэн байна. Тиимэhээ хүдөөгэй ажалшад хулhа бэлэдхэхээр шиидээ юм. Энэ зорилгоор жаткануд, косилканууд, нагшуурганууд тусгаар түхеэрэгдэhэн байна. «Глубокинский» совхоздо 10 мянга шахуу центнер ногоон хулhан бэлэдхэгдээд байна.

ИВАНОВО-ФРАНКОВСК. Таряанай үлөөдэhэнүүдhээ сэбэрлэгдэhэн, хахалагдаhан ба hайнаар үтэгжүүлэгдэhэн поли дээрэ эндэхи механизаторнууд сеялкэнүүдээ гаргаба. Тусхай шэглэлтэй отрядууд тэжээлэй ба техническэ үнэтэ ургамал — рапс тарижа эхилээ. Тарилгые тааруу зохид болзорто үнгэргэхөөр шиидэнхэй. Гар ажал хэрэглэнгүйгөөр энэ ургамалые тарижа ургуулдаг эндэхи таряашадай дүй дүршэлые Украинын олохон ажахынуудта хэрэглэдэг болохо юм.

ГҮРЭНДЭ ОРООҺО ТУШААНА

Оронойзүүн районуудта ургаса хуряажа эхилбэ. Үнгэрhэн долоон хоногто Алтайн, Баруун ба Зүүн Сибириин ажахынууд, Хойто Казахстанай зарим областьнууд таряа хадажа захалаа.

СССР-эй ЦСУ-гай августын 10-най мэдээнүүдэй ёhoop, орон дотор бүхыдөө 57,2 миллион гектарай ороохото болон ороохото-бобово ургамалнууд хадагдаад байба. Энэнь түсэбэй 48 процент болоно. Хадагдаhан талмайн 93 процентынь ороохон сохигдоод байна.

Ставрополиин хизаарай таряашад ехэ амжалта туйлаба: тэдэнэр 2 миллион 300 мянга гаран тонно ороохо гүрэндөө худалдаа. Энэнь тогтоогдоhон түсэбhөө 425 мянган тонноор ехэ болоно.

Гүрэндэ ороохо худалдаха [illegible] колхоз, совхозуудай түрүүшын зорилго мүн. Олохон ажахынууд суглуулhан ороохоёо hаатуулангүй, ороохо тушаан абалгын предприятинуудта эльгээнэ. Хараалhан зорилгонуудаа гансашье дүүргэхэ бэшэ, мүн үлүүлэн дүүргэхые оролдоно.

Ургаса зөөлгэ дээрэ жолоошод габшагайгаар хүдэлнэ. Тэдэнэр ороохо, овощ, поли ба огородуул дээрэhээ суглуулагдаhан бусад продукци болбосоруулгын предприятинуудта зөөнэ.

(ТАСС-ай корр).

ТҮЛЭГ ДУНДАА

...ПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй Хандалгаар зоригжоhон Захааминай районой ажалшад нийтынгээ адууhа малда бүрин тэжээл бэлэдхэхынгээ ...уугаар, силос даража байна. Энэ хүдэлмэри илангаяа ...ниин, Михайловкын, Ен...бойн совхозуудта муу бэшээр ябуулагдана. Һүүлэй мэдээгээр район соо зургаа мянгаа дээшэ тонно силос дарагдаад байна.

...горбойн совхозой нэгэ отделениин түб Шарагата тосхоной баруун-урда байрлаhан Уляастай урида хүрэжэ ерэхэдээ, тэндэхи эбэртэ малай байрануудай саадахи полидээрэ силосэй хоёр ...айнай ябаха харагдаба.

— Силосэй нүхэнүүд хаагээшэб? — гэжэ хажуугаар hуухан нүхэдтөө хандаба.

— Малай энэ томо байра саана байха ёhотой. Мэдүүрэхэди даа,— гээд машинынай жолоошон харюуба.

...нихөөрөөшье, тэрэ гэhээр силосэй ямада хүрэшэбди. Тэндэ хэдэн хүнүүд, ...р томо трактор хүдэлжэ ...бэ. Нэгэ тракторынь комбайнуудhаа ерэhэн автомашинуудай ашаа шэрэжэ буулгаа, нүгөөдэнь нүхэн соохи ...оо нягтаруулна.

— Та, эндэ хүдэлнэ гүт?— ...нэ нүхэнэй хажууда байhан нэгэ эрэ хүнhөө асууба.

— Тиигэнэб. Барандаа 17 ...хүдэлнэбди. Хүтэлбэригшэмнай совхозой зоотехник Ч. Д. Цыденжапов. ... мүнөө эндэ үгы байна. Совхозой конторо ошонхой.

— Хэзээнhээ силос дарахаа эхилээбта?

— Гурбадахи үдэрөө хүдэлжэ байнабди. Энэ 300 тонна нүхэ дүүргээд, мэнэ гэ... нүгөөдэдэнь орохобди.

Гурбан үдэрэй туршада ...тэнэр гурбан зуу гаран тонно силос дарабад. Гурбан комбайн хүдэлдэг аад, малай ошохоодо нэгэниинь эбдэрхэhэн байба. Комбайнернууд Александр Бадмаев, Карлай Балданов, Бато Лаев гэгшэд түрүүшын үдэрөө үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлнэ. Мүнөө тэдэнэр 1352 тонно силос дараад байнад.

Дүрбэн автомашина комбайнуудhаа ногоо шэрэнэ. Автомашинын жолоошод Мэлс Балданов, Владимир Шагдуров, Василий Хандуев гэгшэд оролдосотой hайнаар хүдэлэн, комбайнуудые заашье байлганагүй.

— Силостэ таригдаhан ургамалнуудай ургаса нилээд hайн. Мүнөө рапс хуряажа байнабди. Гектар бүриhөө 70—80 центнер шэмэтэ ногоо абанабди, — гэжэ тракторист Семен Батуев хөөрэнэ.

Уляастайн гүүртэ дээрэ силос даража байгшадта ажалдаа амжалта туйлахыень хүсөөд, саашаа ябабабди.

Санагын совхозой hүнэй түбэй фермэ дээрэ силос дарагдажа байна гэжэ контородо хүдэлдэг хүнүүдhээ дуулаад, тиишэ ошобобди. Силос дарагшадай звеное даагша И. Ш. Санжеев иигэжэ хөөрэбэ:

— Һаянайл хүдэлжэ эхилээбди. Богонихон болзорто энэ ехэ нүхэ дүүргэхэ гэжэ оролдожо байнабди. Ургасын гараса муу бэшэ. Түрүүшын үдэрhөө комбайнернууд Николай Будаев, Владимир Тарбаев, автомашинын жолоошон Александр Гундуев, трактористнар Леонид Бадмаев, Александр Сосоров гэгшэд үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ байна.

Энэ жэлдэ Захааминай олонхи ажахынуудта силосэй ургамалай гараса муу бэшэ.

Районой ажалшад тэрэнээ саг болзортонь hайн шанартайгаар хуряажа абаад, нийтынгээ малые шэмэтэ тэжээлээр хангахын тула хамаг хүсэеэ элсүүлжэ оронхой.

Ц. СУБАНОВ,
манай тусхай корр.

Фоторепортаж
ХАЖУУРАЙ ХАНХИНААН ЗАМХАНАГҮЙ

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд Шэбэр гэжэ газарта жэл бүри үбhэ тэжээл ехээр бэлэдхэдэг юм. Ноёхонойхид эндээ бүхы оньhон техникэеэ, хүн зоноо гулидхан суглуулдаг байhаниинь гайхалгүй. Мүнөө жэлдэ үбhэ бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ ипатовайхидай гуримаар эмхидхэнхэй юм. Ушар иимэhээ косилкашад, тармууршад, гараар сабшагшад, үбhэ hурилэгшэд гэхэ мэтэ бэеэ даанхай бүлэгүүд болон хубаагдаад, үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгээ урагшатайгаар ябуулна. Иигэжэ оньhон техникэеэ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэhэнэй ашаар ажалай үрэ дүн урда жэлнүүдэйхиhээ урагшатай hайн гэжэ даб дээрэхи тоонууд гэршэлнэ.

Ноёхоной сомоной Совет харьяата газар дээрээ ажаhуудаг бүхы хүн зониие —ехэ багагүй, үбгэн залуугүй хабаадуулха, промышленна предприятинууд, эмхи зургаанууд болон организацинуудай коллективүүдэй шеф ёhоной туhаламжа үргэдхэхэ талаар шанга хэмжээнүүдые абаhан байна. Түс сомоной Соведэй хүн бүхэн бүридхэлдэ абтанхай. Пенсионернүүд, зунайнгаа амаралтада ерэhэн студентнүүд, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, тиихэдэ бүхы жэжэ организацинууд үбhэндэ хабаадахаар уялгалагдажа, тодорхой түсэбүүдтэй болонхой.

Үбhэ тэжээл ехээр бэлдэхэ тушаа КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй Хандалга бэшэгые эндэхи ажалшад халуунаар дэмжээд, эдэбхитэ ажалаараа харюусаха гэжэ шиидэhэн байна.

...Сүхэ мүрэнэй эрье зубшаhан Шэбэрэй сабшалан шугы бургааhаар, болдог дошо болон hубаг hужаагаар баян юм. Ушар тиимэhээ XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой, Ноёхоной сомоной Соведэй үүсхэлээр гар хажууршадай тусхай звено эмхидхэгдэhэн байгаа. Хорин хүнhөө бүридэhэн тус звенодонь зунайнгаа амаралтада түрэл нютагаа ерэhэн студентнүүд ажаллана. Түс звеное Буряадай гүрэнэй багшанарай институт мүнөө жэлдэ дүүргэhэн Бальжинима Дашиевич Цыдыпов ударидана.

Түс звенодо манай хүрэжэ ерэхэдэ, аадар бороо адхаржа байба. Шал шабар болотороо норошоhон хубсаhатай залуу хүбүүд өөрынгөө байрлаhан отогhоо дүтэхэнэ хүдхэлтэhэн үдхэн ногоо тухаа сүлөөгүйгөөр сабшажа байгаа hэн.

— Бороогой үедэ иимэ хатуу ногооe сабшахада, зөөлэн байдаг даа,—гэжэ звеное даагша гараа үгэжэ мэндэшэлэлсэхэ үедөө хэлээ hэн.

Уданшьегүй залуу хажууршадай байрлаhан дулаахан гэртэ оробобди. Элдэб лозунгнууд, плакадууд, өөhэдэйнь «уран зураашадай» зурагууд, социалис мүрысөөнэй гуримууд болон үбhэ хуряалгын ябаса тухай hүүлэй мэдээсэлнүүд ханыень шэмэглэнэ.

«Сахилгаан» хуудаhан дээрэнь иигэжэ бэшээтэй байба: «Комсомол-залуушуулай звено үнгэрэгшэ долоон хоног соо 15 гектар газарай ногооe сабшаха даабаритай аад, 16,4 гектар сабшаба. Звеногой гэшүүд Виктор Эрдынеев, Борис Бадмаев, Ринчин Дылыков, Цыден-Доржо Юндунов, Даша Лхасарунов гэгшэд үдэр бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэнэ». Эндэ ажалладаг хүбүүд, басагад бултадаа комсомолой гэшүүд юм. Дунда hургуули дүүргэhэн Августина Цыренжапова тус звенодо тогоошоноор ажаллана. Тэрэнэй бэлдэhэн эдеэн хододоо шанар hайнтай байдаг гэжэ звеногойхидынь магтажа байгаа hэн.

Комсомол - залуушуулай звенодо нэгэ ашаанай автомашина үгтэнхэй. Тэрэ машинаараа эдеэ хоол, газетэ, журнал зөөхэhөө гадна, холын сабшалан дээрэ ошодог, ерэдэг юм ха.

Түс звеногой гэшүүд графигай ёhoop ажаллана. Хододоо үглөөнэй 6 часта бодожо, удэшэ орой болотор үбhэ сабшадаг юм. Тэрээнгүйгөөр гараар үбhэ сабшаха түсэбөө дүүргэхэнь бэрхэтэй ха юм.

Колхозой түрүүлэгшын орлогшо Максим Максимович Алексеев залуушуулай хүдэлмэреэр сэдьхэлээ ханангi.

— Ямар юумэнтнай дутуу дундаб? Бултыень оложо үгэхэбди,—гэжэ энеэбхилэн hагад тэрэ залуушуулда хандаба.

— Оркестр доро танца, хатар наадаха байгаалди,—гэжэ нэгэниинь шоглобо.

Аадаршье тогтожо, хажуурнуудаа үргэлhэн хүбүүд бултадаа шаг шууяатайхан гаража ошобо. Уданшьегүй отогтонь ойрохон хажуурай ханхинаан зэдэлжэ эхилээ hэн.

С. ОЧИРОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Тракторист В. Б. Аюшеев хажуураа хурсадхака; 2. Залуушуулай звеногой хажууршад аадар бороо соо сабшана; 3. Тогоошон А. Цыренжапова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ШЕФҮҮД ТУҺАЛАМЖАЯА ҮРГЭДХЭНЭ

Нийтын адууhа малда тэжээл бэлэдхэхэ тон харюусалгатай мүнөө үедэ промышленна предприяти, эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй хүдөөгэй ажалшадта туhалха гээшэ тон шухала зорилгонуудайнь нэгэн, уялгань болонхой. Энээниие ойлгожо, эртээнhээ бодомжолжо, түсэб даабарияа яажа дүүргэхэ арга боломжоёо бэдэрhэн предприяти, организацинууд шефскэ туhаламжаяа саг соонь, харюусалгатайгаар дүүргэнэ.

Энээндэ жэшээ болгон, Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо тэдэнэй шефүүдэй ямар туhа хүргэжэ байhан тухай нэгэ хэды үгөөр хөөрэхэдэ болоно. Түс колхоз промышленна томо предприятинуудтай хүршэ, хаяа хадхан оршодог байна. Эдэниие тоолобол, Элхнин автомобиль заhабарилдаг завод, Хандагатайн леспромхоз, Горхоной станци болоно. Тэдэнэр, колхозой түрүүлэгшэ Г. О. Буянтуевай хэлэhээр, саг үргэлжэ туhалжа байдаг. Тэжээл бэлэдхэлгын энээшье үедэ шефүүд элдэб воскресник үнгэргэжэ, модоной набша намаа суглуулна, техникын ябахагүй газарнуудаар, ой тайгын соорхойгоор ногоо гараар сабшажа тушаана.

Жэшээлхэдэ, гансал Горхоной сельсоведэй мэдэлдэ байhан предприяти, эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд ойро зуура 59 тонно модоной набша намаа суглуулжа, колхоздо үгэhэн байна. Энээндэ Шэнэ-Горхоной hургуулиин hурагшад ехэ хубитаяа оруулаа. Тэдэнэр 34 тонно мүшэр хухалжа хатаагаа. Тиихэдэ түмэр замшад 24 тонно иимэ тэжээл бэлэдхэхэ аад, тэдэнээ гурбан тонноор үлүүлээ. Энэ хүдэлмэри үшөөл үргэлжэлүүлэгдэhээр.

Мүнөө шефүүд үбhэ бэлэдхэлгэдэ жэгдэрэн оронхой. Бүхыдөө шефүүд тус колхоздо 2.200 центнер hайн шанартай үбhэ тушааха ёhотой юм. Энэ даабариие бэелүүлхэ талаар хүдэлмэри түлэг ябуулагдажа байна. Предприяти, эмхи зургаанууд өөhэдынгөө хүдэлмэрилэгшэд болон шухала хэрэгтэй техникэ болон бэшэшье оньhон түхеэрэлгэнүүдээ колхоздо эльгээнхэй. Зарим нэгэн өөhэдынгөө хүсөөр тусхай звено байгуулаад, ногоо сабшажа hурилөөд, тушааха юм.

М. САНДАНОВ.

АЖАЛША АРАДАЙ АРЮУН ҺАЙХАН АЖАҺУУДА

НИИТЭ ПОЛИТ-ҮДЭРТЭ ЗОРЮУЛАГДАҺАН ХУУДАҺАН

Совет арад зоной ажабайдал жэл ерэхэ бүри һалбаран хүгжэжэ байна. Байгшаше табан жэлдэ партимнай энэ талаар асари ехэ зорилгонуудые табинхай. Энээн тухай материалнууд энэ хуудаһанда толилогдобо.

Агитаторнууд, политикформаторнууд, пропагандистнууд болон лекторнуудтэ ниитэ полит-үдэр үнгэргэхэдөө эдэ материалнуудые хэрэглэхыень дурадханабди.

Совет хүнэй амарха эрхые бэелүүлхын тула олон тоото курорт, санатори, пансионатууд бии юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ленинградай оптико-механическа нэгэдэлэй пансионадай кулинар Г. Н. Удалова хамбаһариин ажахыда ургуулагдаһан овощинуудһаа салат бэлдэнэ.

ТАСС-ай фотохронико.

ХҮГЖЭЛТЫМНАЙ ГОЛ ШЭГЛЭЛ

КПСС-эй XXVI съездын түхэлтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула совет арад бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн тэмсэнэ.

Партиин түсэбүүд—арадай түсэбүүд. Арад зоной ажабайдалай материальна болон соёлой хэмжээе хэлбэрииэгүйгөөр дээшэлүүлгэ, «Бүхы юумые хүнэй аша туһада, тэрэнэй зол жаргалай түлөө» гэһэн зорилгые бэелүүлгэ Коммунис партимнай нангин зорилго байгаа, мүнөөшье байһан зандаа гэжэ совет хүнүүд һайн мэдэдэг. Совет засагай түрүүшын үдэрнүүдһээ Коммунис парти болон Совет гүрэн энээнэй хойноһоо оролдоо һэн. Лениней сэхэ хабаадалгатайгаар абтаһан Газар болон Амгалан байдал тухай декредүүдэй һүүлээр 8 часай хүдэлмэриин үдэр, социальна страховани, ажалшадай элүүрые хамгаалга тухай гэхэ мэтэ тогтоолнууд батлагдаһан байха юм.

Гэбэшье ажалшадай ажабайдал тэрэ үедэ үнөөл хүндэ хүшэр байһан гээшэ. Арадай хэрэглэмжын хэмжээн дэлхэйн нэгэдэх дайнай урдыхиһаа бүри доогуур һэн.

Имагтал социалис үйлэдбэриин хүгжэхэтэй сасуу ажалшадай ажабайдал һайжаржа эхилээ. 1940 ондо промышленностиин болон барилгын хүдэлмэришэдэй бодото олзонь, ажалгүйдэлгэ усадхалгые болон хүдэлмэриин үдэрэй богони болоһые хараадаа абан, 1913 онойхидо орходоо, 2,7 дахинаар, тиихэдэ таряашадай олзо оршонь 2,3 дахинаар нэмээ. Үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгэ энэл хугасаа соо 3,9 дахин ургаба.

Эсэгэ оронои хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ ажалшадай бодото олзо оршонь доошолоо. Зүгөөр хэды хүндэ хүшэр байбашье, ажалшадай байдал тухай партимнай саг үргэлжэ анхарха байгаа. Илалтын һүүлээр арадай ажахые һэргээн бодхоожо, совет арадай һуудал байдал саашадань һайжаруулха талаар парти, правительствомнай эрид хэмжээнүүдые абаба. 1947 ондо эдеэ хоол болон промышленнэ эд бараа абаха карточна гүрим болюулагдажа, мүнгэнэй реформо үнгэргэгдөө һэн. Тэрээнһээ юумэ худалдажа абаха арга шадал ургаба. Энээнэй ашаар 1948 ондо хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай бодото салин хүлһэн дайнай урдахи — 1940 оной хэмжээе үзүүлбэ.

Совет арадай шэн зоригто ажалаар СССР-тэ түүхын богони болзор соо хүгжэнги социалис экономико байгуулагдажа, дэлхэйн эдэ түрүүшынхээ хүгжэлтэ түгэс социалис общество мүндэлбэ.

Хүгжэлтэ түгэс социализмын эрхэ байдалда ниитын бүхы продукт үйлэдбэриин болон национальна доходой горитой ургаад байхада, арадай һуудал байдал һайжаруулха зорилго бүри түргэнөөр, дүүрэнээршье шиидхэхэ арга боломжонууд бии болонхой.

Хүгжэлтэ түгэс социализм ажалмэришэн ангиин болон колхозно таряашадай ажабайдалай хэм хэмжээнүүдые улам түргэнөөр дүтэ болгохо эрхэ байдал хангана. Ажалшадай олзо оршонь ургажа, хоорондоо улам дүтэ болоходоо, арадай хэрэглэмжын бүридэлдэ энэ ушар ехэ нүлөө үзүүлнэ бшуу. Дээгүүр үнэ сэнтэй, һайн шанартай продуктнүүдые хүнүүд ехээр хэрэглэдэг болоод байна. Соёлой-ажаһуудалай эд бараа хэрэглэлгэн илангаа түргэнөөр дээшэлнэ.

Арадай һуудал байдалай һайжарлые тодорхойлһон онсо илгаануудай нэгэн гэбэл, ажалшадай мүнгэ зөөриин дээшэлэн болоно. Энээнэй уламжалан, удаан сагай туршада хэрэглэхэ эд бараа (автомашина, холодильник, телевизор г. м.) худалдан абалгатай, энэ зорилгоор мүнгөө хадагалха...

Социалис общественн хүгжэхэ тудам оюун бодолой болон социальна хэрэглэмжэнүүд улам түргөөр ургажа, дүрбэн тэгшэр хүгжэлтэ хүниие хүмүүжүүлхэ эрилтын удха дээшэлнэ.

Эдэ зорилгонуудые шиидхэхэдэ имагтал олзо оршын ургалта бэшэ, харин хүдэлмэриин сагай хоролто, сүлөө сагай нэмэлтэ, эрдэм һуралсалай, элүүрые хамгаалгын, физкультура ба спортын, соёл-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай, арадай уран һайханай бүтээмжэдэй хүгжэлтэ, ажалшадай сүлөө сагые зүбөөр эмхидхэлгэ шухала удха шанартай гэжэ КПСС-эй XXVI съезд дээрэ заагдаһан байна юм.

Совет хүнүүдэй социальна эдэбхи абьяасай ургалта, үйлэдбэри болон гүрэн түрын асуудалнуудта, тэдэнэй хабаадалга, тобшолон хэлэбэл, социальна талаараа эдэбхи түгэс хүниие хүмүүжүүлгэ тон шухала болоод байна.

Социализмын үедэхи арадай һуудал байдалые һайжаруулгын онсо шэнжэнүүдые нэрлэбэл, хүн бүхэниие ажал хүдэлмэрээр хангалга, эрэ, эхэнэрэй илгаагүй, наһанһаа, национальностьһаа дулдыдангүйгөөр ажалайнгаа түлөө адли тэгшэ салин хүлһэ абалга, өөрынгөө дуратай мэргэжэл шэлэжэ, тэрээндэ һураха арга боломжо, ажалай удха шанар гүнзэгырүүлгэ, ажалай эрхэ байдал таһалгарягүйгөөр һайжаруулга болон сахилга гэхэ мэтэнүүд болоно.

Юһэдэхи болон арбадахи табан жэлнүүдэй туршада ниитын үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөһэнэй, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр хүнүүдэй ургажа байгаа материальна болон оюун сэдьхэлэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые улам түргэнөөр хангаха эшэ нүхэсэл байгуулагдажа захалба.

«Арадай ажахые тогтууритайгаар урагшань дабшуулан хүгжөөһэнэй, эрдэм, техникын дэбжэлтэ түргэдхэһэнэй ба экономикые хүгжэлтын эршэтэ замда оруулһанай, оронойн үйлэдбэриин хүсэ шадалые бүри бодолтой зүбөөр ашаглаһанай, арга нөөсэнүүдэй бүхы зүйлнүүдые али болохоор алмаһанай, хүдэлмэриин шанар һайжаруулһанай үндэһөөр совет хүнүүдэй байдалые улам саашадань һайжаруулха ябадалые хангаха гээшэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй гол зорилго мүн болоно», — гэжэ партиин XXVI съезд зааба.

Тодорхойлогдоһон энэ хараа түсэбүүдые бэелүүлгэ байгша табан жэлэй туршада ээсэй ямар үрэ дүнгүүд дээрэһээ тон элеэр харагдахаб гэбэл:

— арадай хэрэглэмжын эд бараануудые үйлэдбэрилгые саашадань үргэдхэлгэ болон «шадаал һаа, эгээл богони болзор соо хүн зониие продуктаар таһалгаряагүйгөөр хангаха» зорилготой эдеэ хоолой түсхай программа зохёон абалга;

— социальна хүгжэлтэ дэбжэлтые хурдадхалга, хүнүүдэй материальна эрилтэ хэрэглэмжэнүүдэй хажуугаар тэдэнэй оюун сэдьхэлэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые улам дүүрэнээр хангалгатай, хото болон хүдөөгэй, ухаан бодолой болон бар хүсэнэй ажалай хоорондохи горитой илгаае бүхы талаһаань дабалгатай холбоотой ехэ хубилалтануудые шиидхэлгэ;

— хангалгын һалбаринуудые түргэнөөр хүгжөөлгэ болон ажалай кадрнуудай горитой хубиие тиишэнь эльгээлгэ.

Манай оронои хүгжэлтын бүхы шатануудта Коммунис парти болон Совет гүрэн арадай һуудал байдал һайжаруулха хэрэгтэ түрүүшын ээлжээнэй анхарал хандуулдаг байгаа. Зүгөөр хүгжэлтэ түгэс социализмын эрхэ байдалда энэ зорилго шиидхэхэ арга боломжонууд бүри үргэнөөр бии болоо.

Бүгэдэндэ-һайн байра

«Бүхы юумэ хүнэй түлөө, бүхы юумэ хүнэй аша туһада» гэһэн хубилашагүй программна эрилтэ экономикодо партийна, политическэ ёһоор хандалгын эшэ үндэһэн болодог байна», —гэжэ КПСС-эй XXVI съезд дээрэ нүхэр Л. И. Брежнев тэмдэглээ һэн.

Улад зоной гэр байрын эрхэ байдалда партимнай ехэ анхарал хандуулдаг гээшэ. Мүнөө үедэ гэр байрын ажахын гол фонднуудай үнэ сэн 339 миллиард түхэриг боложо, оронойимнай гол фонднуудай табанай нэгэ хубида хүрэгэдэнхэй. Имагтал үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада энэ хэрэгтэ 87,2 миллиард түхэриг гаргашалагдажа, 50 гаран миллион совет эрхэтэд шэнэ квартирануудые абаһан гү, али гэр байрынгаа эрхэ байдалые һайжаруулһан байна.

Жэлһээ жэлдэ гэр байранууд улам аятай зохидоор түхеэрэгдэдэг боложо байнхай. Оронои ехэнхи хотонуудта 9 дабхар, томо хотонуудта 9 — 16 дабхар гэрнүүд баригдажа эхилэнхэй. Барилгын шанарай дээшэлхэтэй сасуу гүрэнэй гаргашанууд ехэ болоно. Мүнөө үеын проектээр баригдаһан квартирын дунда зэргын үнэ сэн, 1956—1958 онуудай квартирануудайхида орходоо, 1,5 дахин дээгүүр гээшэ. Жэшээнь, Дунда Россида баригдадаг мүнөө үеын үргэлжэ ханатай 9 дабхар гэрнүүд соохи 3 таһалгатай квартира 9—10 мянган түхэриг үнэ сэнтэй байха юм. Тиихэдэнь Якутскда иимэл квартира 30 мянган түхэригөөр сэгнэгдэдэг. Гэр байра барилгын үнэ сэн хүндэржэ байбашье, 1928 онһоо СССР-тэ квартирна түлөөһэн нэгэл хэмжээндэ байдаг. Хүдэлмэришэдэй бүлэнэрэй бюджедһээ дунда зэргээр оройдоол 3 процентнь квартирна түлөөһэндэ гаргашалагдадаг.

Манайшье Буряад орондо гэр байрын барилга эршэ дэлисэтэйгээр хүгжэнэ. Буряадай ниислэл хотын Октябрьска болон Железнодорожно районуудтахи шэнэ кварталнууд хараа байса урган бодоно. Советскэ районшье нилээд хубилаа. Нёдондо, мүн энэ жэлдэ олон предприятинуудай хүдэлмэришэд гэр байрануудые абаба. Тэрэ тоодо —локомотив-вагон заһабарилгын болон Шулуутын холимол тэжээлэй заводуудай, Загарайн бройлерно болон Улаан-Үдын гадар трикотаж хубсаһанай фабрикануудай, Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадай, «Октябрьский», «Прибайкальский», Алтайн совхозуудай болон бусадшье предприяти, эмхи зургаануудай хүдэлмэришэд, алба хаагшад ороно. Нёдондо жэлдэ 279 мянган дүрбэлжэн метр, 1981 оной түрүүшын хахадта 76,3 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра ашаглагдаба.

СССР-эй Верховно Соведэй табадахи сессиин баталжа абаһан «ССР Союзай болон союзна республиканuудай гэр байрын хуулиин үндэһэ һууринууд» гэр байрын асуудалые шиидхэлгэдэ партиимнай анхарал оролдолго гаргажа байһанай шэнэ гэршэ болобо. Энэ документ нютагай партийна, советскэ, ажахын органуудай, үргэн олониитын дурадхал, һанамжануудые бүридэлдөө абаһан байха юм. Тэрэнэй проектые зүбшэн хэлсэлгэдэ олон мянган эрхэтэд хабаадаһан гээшэ. Энэ ушар гүрэн түрын хэрэгүүдые шиидхэлгэдэ эдэбхитэйгээр тэдэнэй хабаадаха эрмэлзэлтэй байһаниие гэршэлнэ ха юм. Совет гүрэнэй гэр байрын хуули ёһо хүн зоной ажабайдалтай нягта холбоотой, ажалшадай гэр байратай байха эрхые хангалгада нүлөөлхэ үүргэтэй юм. Ажаһуудалайнгаа эрхэ байдал һайжаруулха хэрэгсэлмжэтэй айл бүлэнэртэ амяарлангы гэр байра үгтэхэ ёһотой. Тиихэдэ шэнэ Хуулиин ёһоор Эсэгэ оронои хамгаалгын дайнай инвалидуудта, дайнда унагшадай гэр бүлэнэртэ, олон үхибүүдтэй бүлэнэртэ, эхэ-геройнуудта, ганса эхэнүүдтэ түрүүшын ээлжээндэ квартира үгтэхэ гэжэ хэлэгдэнхэй. Тэрэшэлэн удаан саг соо эрхим һайнаар үйлэдбэридэ хүдэлһэн хүдэлмэришэд, алба хаагшадта мүн лэ иимэ эрхэ үгтэхэ болоходонь, ажалшад халуунаар һайшаагаа һэн.

ХЭҺЭНЭЙНГЭЭ ЗЭРГЭЭР

Общественн ажал хэхэ шадалтай бүхы гэшүүдэй материальна байдал социалис үйлэдбэриин хүгжэлтэдэ тэдэнэй оруулһан хубитаһаа дулдыдана бшуу. Үйлэдбэриин аша баялигуудые хубаарилтын бүридэл ажалай хэмжээн болон шанартай зохилдуулан хубаарилгын экономическа хуули ёһоор тодорхойлогдодог байха юм. Хүдэлмэриин салин хүлһэн хадаа социалис хубаарилгын гол түхэл янзань болодог.

Салин хүлһые дээшэлүүлһэнэй ашаар һарадаа хүн бүхэндэ 100-һаа дээшэ түхэриг абадаг хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай, колхозниигуудай гэр бүлэнүүдэй тоо 70-аад онуудта гурба дахин шахуу олон боложо, бүхы хүн зоной хахадтань хүрэһэн байна. Тиихэдэнь 1965 ондо тиимэ гэр бүлэнүүдэй тоо арайл тэжэ 4 процент боложо, мүнөөнэйхидэ орходоо, 12 дахин бага байһан.

Хүндэ хүшэр ажалтай һалбаринуудта, оронои хойто болон зүүн зүгэй районуудта ажалладаг хүдэлмэришэд, алба хаагшадай салин хүлһэндэ нэмэлтэ түлбэри тогтооһоной, тэрэшэлэн шагналай болон урмашуулгын бусад түлбэринүүдые арадай ажахыда үргэнөөр дэлгэрһэнэй үндэһөөр салин хүлһэнэй талаар ажалшадай дунда зарим тэды илгаанууд 70-аад онуудта бии болобошье, ондо ондоо социальна болон мэргэжэлтэдэй бүлэгүүдэй материальна эрхэ байдалда тохёолдодог илгаануудые бага болгохо гэһэн юрэнхы шэглэл хүнүүдэй олзо оршын талаар баримталагдадаг байна.

Хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай һарын дунда зэргын салин хүлһэн манай республикада 1980 ондо 188,9 түхэригтэ хүргэгдөө. 1965 ондо 102,9 түхэриг байһан. Һүүлэй 15 жэл соо һарын дунда зэргын салин хүлһэ 86 процентээр нэмэбэ.

Түсэгөөр шэнгүүлэгдэһэн гүрэн түрын ниитэ хэмжээ ябуулгануудай ашаар, хүдэлмэришэд болон колхозниигуудай бодото олзо оршын хэмжээнүүд дүтэ болгогдожо, 1965 ондо хүн бүхэндэ хүртэсын талаар илгаань 75 процент байгаа һаа, 1980 ондо 89 процентдэ хүргэгдэбэ. Промышленностиин болон совхозой хүдэлмэришэдэй салин хүлһэнэй илгаа энэл хугасаа дотор 32 процентһээ 24 процент хүрэтэр бага болоо.

Хубиин болон коллективэй ажалай һайн үрэ дүнгүүдые түйлаха зорилгоор материальна урмашуулгые улам үргэнөөр нэбтэрүүлхын тула арбан нэгэдэхи табан жэл соо арадай ажахыда хүдэлдэг хүдэлмэришэн, алба хаагша бүхэнэй һарын дунда зэргын салин хүлһые 168-һаа 190—195 түхэриг хүрэтэр нэмээхээр хараалагдана.

Ажалай түлөөһэнэй гол зорилго гэбэл, ажалай нормые гуримшуулһанай үндэһөөр лаб һайнаар тодорхойлогдоһон ажалай бодото хубитатай тэрэнэй бүхы хубинуудые (тарифна гурим, шагналнууд, нэмэлтэнүүд) улам нягтаар холбохо шухала гэжэ КПСС-эй XXVI съезд дээрэ заагдаа бэлэй.

Арбадахи табан жэлһээ эхилэн, зарим шухала һалбаринуудта (хара болон үнгэтэ металлурги, түмэр зам гэхэ мэтэ) удаан саг соо хүдэлһэнэй түлөө нэмэлтэ түлбэри тогтоолго хараата үе сагай туршада ажалай журам бэхижүүлгэдэ, кадрнуудые тогтоонижуулгада нүлөөлхэ жэшээтэй.

Нөөсэ баялигуудай ехэ болохо бүри үйлэдбэриин һалбаринуудһаа эхилжэ, салин хүлһэнэй доодо хэмжээе дахин дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдана. Салин хүлһэнэй шэнэ хэмжээнүүдтэ хүдэлмэриин орёое, харюусалгые, эрхэ байдал ба эршэ дэлисые, мүн оронои арадай ажахын һалбариин ба районуудай илгаае хараада абажа, тодорхой гурим тогтооно...

НИИТЫН ФОНДНУУДА[Й] САА[Ш]АНХИ УРГАЛТА

Ниитын хэрэглэмжын фонднуудые үргэдхэһэнэй ашаар арад зоной ажаһуудал улам һайжаруулагдана.

Ниитын хэрэглэмжын фонднуудай үндэһөөр хубаарилга ажалай зэргээр хубаарилгаһаа ямар илгаатайб гэбэл, хэрбээ ажалай зэргээр хубаарилга бэелүүлхэдээ ниитын ажахыда хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй ажалай хубитые нэн түрүүн хараада абадаг байбал, ниитын хэрэглэмжын фонднууд арадай ажаһуудалай хэрэглэмжэнүүдые ажалайнь хубитаһаа гол түлэб дулдыдангүй хангадаг байха юм. Ажалай түлөө түлбэри имагтал хүдэлмэрилдэг зондо хабаатай байбал, ниитын хэрэглэмжын фонднууд общественн бүхы гэшүүдые хангадаг байна.

Социализмын үедэ ажалай зэргээр болон ниитын хэрэглэмжын фонднуудай үндэһөөр ажабайдалай баялигуудые тэнсүүлэн хубаарилга хадаа ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар ажалшадые урмашуулжа, социальна шухала зорилгонуудые шиидхэхэ арга хэрэгсэл болоно гээшэ.

Ниитын хэрэглэмжын фонднууд айл бүлэнүүдэй ажаһуудалай талаар хоорондохи илгаануудые хороожо, тон шухала эрилтэ хэрэглэмжэнүүдыень, тэдэнэй олзо оршоһоо илгадгүй, бүри хүсэдөөршье, зүбөөршье хангаха арга боломжонуудые олгоно ха юм. Бүхы ажалшадай элүүрые бэхижүүлгэдэ, тэдэнэй соёлой хэмжээе дээшэлүүлгэдэ, дүрбэн тэгшээр хүгжэлтэдэ таатай эрхэ байдал олгожо, эдэ фонднууд бүхы обществодо социально-экономическа сэгнэшэгүй ашаг үрэ үгэнэ бшуу.

Совет засагай түрүүшын жэлнүүдһээ социалис гүрэн ниитын хэрэглэмжын фонднуудые үргэдхэлгэдэ шэглүүлэгдэһэн мүнгэ зөөри гамнадаггүй гээшэ. 1940 онһоо 1980 он болотор 27,3 миллиард түхэригһөө 134 миллиард түхэриг хүрэтэр эдэ фонднууд ургаа ха юм. Түс фонднуудһаа үгтэдэг түлбэри болон хүнгэлэлтэнүүдые хүн бүхэндэ хүртэсөөр сэгнэжэ үзэбэл, 1975 ондо 354 түхэриг байгаа һаа, 1980 ондо 438 түхэригтэ хүргэгдөө.

Ниитын хэрэглэмжын фонднуудай эрдэм һуралсалда гаргашалагдадаг һомологонууд шухала удха шанартай. Тэрэ тоодо бүхы түхэлэй һургуулинуудые, һургуулиһаа гадуур үхибүүдтэй хүдэлмэри ябуулдаг хүүгэдэй саад, ясли, пионерэй лагерьнуудые байгуулалгада гүрэн түрын, предприяти, колхоз, совхоз, профсоюзууд болон ниитын организацинуудай зүгһөө гаргашалагдадаг мүнгэ зөөри ороно ха юм.

Парти болон гүрэнэй хүсэл оролдолгын ашаар арадай гэгээрэлые хүгжөөхэ хэрэгтэ манай орон асари ехэ амжалтануудые түйлаа. Бүгэдэ ниитын дунда һуралсалда шэлжэн оролгые түгэсхэхэ талаар КПСС-эй XXVI съездын табиһан зорилго амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Юрэнхы һуралсалай һургуулинуудта 1981 ондо 40 миллион хүн һурана.

Жэлһээ жэлдэ соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэридэ гаргашалагдадаг мүнгэ зөөри дээшэлнэ. 1,5 миллиард хэһэг ном, журналнуудай жасатай 130 мянганһаа дээшэ библиотекэнүүд совет хүнүүдэй аша туһада зорюулагданхай. СССР-эй Соёлой министерствын харьяата библиотекэнүүдэй уншагшадай тоо 1970 ондо 77 миллион болоһон байбал, 1980 ондо 95 миллионһоо дээшэ гаранхай. Профсоюзай библиотекэнүүд 1980 ондо 27 миллион хүниие хангаба.

Хүүгэдэй эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ ниитын хэрэглэмжын фонднуудһаа улам ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдана. Оронойимнай гурбан үхибүүдэй нэгэниинь, харин городуудта—хоёрой нэгэниинь саад, яслинуудта ябадаг. Нэгэ үхибүүе тэндэ хүмүүжүүлхын тула 450 түхэригһөө дээшэ мүнгэн гаргашалагдадаг. Тэрэнэй оройдоол 20 процентыень түрэлхидынь оруулдаг.

Ниитын хэрэглэмжын фонднуудай саг үргэлжын ургалта арад зоной элүүрые хамгаалгын саашанхи хүгжэлтын тула улам таатай зохид эрхэ байдал тохёолдуулна.

Врачнуудаар хүн зоной хангагдасые сэгнэбэл, Советскэ Союз дэлхэй дээрэ нэгэдэхи һуури эзэлдэг. Манай элүүрые 1 миллион врач хамгаалдаг гээшэ. Энэмнай дэлхэйн врачнуудай гурбанай нэгэ хубинь болоно.

Буряадай АССР-тэ элүүрые хангалга хурдан… нөөр хүгжэнэ. Үнгэрэ… бан жэлдэ тэрээндэ… дадаг һомологонууд… хи табан жэлэйхидэ… доо, 30 процентээр… Бухыдөө 12 миллио… хуу түхэриг элүүры… гаалгын барилганууд… гашалагдаа. Арбадахи… жэлдэ Улаан-Үдын О… ска районд медицин… гэн туһаламжын бо… поликлиникэ, Железно… но районд түмэр… дай больница бариг… банск, Багдарин бо… лигто районой бол… эмшэлгын корпусууд… воньлинск, Онохой… Багдаринда поликлини… ашаглалгада оруулаг…

Ниитын хэрэглэмжы… нуудай ехэнхи хуби… циальна хангалгада зор… дана. 70-аад онуудта… нүүдэй доодо захын… нүүд дээшэлэгдээ, х… рилэгшэд, алба хаагш… хозниигуудай пенсеэр… даха гурим дүтэрхы… 1980 ондо гүрэнэй… жэдэ 50 миллион… нер байгаа. Францин… хүн зоной тоотой… адли гэжэ сасуулмаар.

Эхэнэрнүүдэй соц… страховани саашадаа… жэнэ. Үнгэрэгшэ арбан… соо ажалай стажһаа… профсоюзай гэшүүн б… һаа дулдыдангүй, түр… нэрнүүдтэ үгтэдэг т… жэ салин хүлһэнэй… хэмжээгээр тогтоогдоо… шэлһэн үхибүүниие… һалха, түлөөһэтэй удэр… тоо олон болгогдоо… дэ хүн бүхэндэ һарад… һаа бага түхэригэй… дэг олзо оршотой бү… дэй үхибүүдтэ нэмэлтэ… хэмжэ тогтоогдонхой.

Арбан нэгэдэхи табан… дэ үхибүүдэйнгээ хо… жэлтэй болотрнь хар… хынь тула хүдэлдэг э… нүүдтэ зарим хубиие… лэнхэ, амаралта үгтэд… лохо.

Эсэгэ оронoo хамга… дайнда хабаадагшадай… бүлэнэрэй ажабайдалые… шаданьһайжаруулха хэ… нүүд бэелүүлэгдээ.

Эдэ бүхы ушар бар… нууд арад зоной ажаба… да парти болон гүрэнэ… үдэр бүриин анхарал… дуулжа байһанайнь эл… до гэршэ болоно бшуу.

Манай орондо хүүгэ… эмхи зургаануудай эрхэ ба… далые һайжаруулгада ү… бүриин анхарал хандуула… даг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: КамАЗ-… хүдэлмэришэдэй үхибүүд … маралтын шэнэ бассейн с…

ТАСС-ай фотохронико.

ХҮН БҮХЭНДЭ ХАБААТАЙ ҺАЛБАРИ

Худалдаа наймаанай хүгжэлтэ арад зоной һуудал байдалай хэмжээе тодорхойлһон шухала гэршэ баримтануудай нэгэн болоно. Парти, правительствомнай арадай ажахын энэ һалбарида горитой анхарал хододоо хандуулдаг гээшэ.

Буряадай АССР-тэ арбадахи табан жэлэй туршада розничо эд бараанай эрьесэ 31,6 процентээр дээшэлээ. Эд бараа худалдан абалга, республикын хүн бүхэндэ хүртэсөөр, энэ хугасаа соо 870 түхэригһөө 1059 түхэриг хүрэтэр ехэ болоо. Урдахи табан жэлнүүдэй нэгэндэшье эд бараанай эрьесэ иимэ түргөөр ургаагүй байна.

Хүн бүхэнэй олзо оршын нэмэхэтэй хамта эд бараанай эрьесын бүридэлшье хубилаа. Соёлой-ажаһуудалай хэрэглэлэй эд бараа, хубсаһа хунар, гутал гэхэ мэтэнүүдые хүнүүд ехээр абадаг болонхой. Жэшээнь, үнгэрэгшэ табан жэлдэ Буряадай АССР-тэ электропылесос худалдан абалга 56 процентээр, фотоаппарат—22, мотоцикл болон мотороллер — 14,4 процентээр ехэ болоо. Арадай ажахын бусадшье эд бараа ехээр худалдадаг байха юм.

Мүнөө үедэ республикымнай зуун бүлэ бүхэндэ 31 хубсаһа угаадаг машина, 72 холодильник, 16 мотоцикл, янза бүриин 411 часууд хүртэдэг.

Арбадахи табан жэлэй туршада розничо эд бараанай эрьесэ хүдөө нютагуудта бүлюу түргэнөөр дээшэлээ. Түрүүшын хэрэглэлэй эд бараа, эдеэ хоолһоо гадна телевизор, хубсаһа угаадаг машина, мотоцикл гэхэ мэтэ эд бараануудые хүдөөгэйхид һураггүй ехээр худалдажа абадаг болонхой.

Гүрэнэй болон кооперативна худалдаа наймаанай материальна үндэһэ һуурие бэхижүүлхэ талаар нилээд ехэ хүдэлмэри эрхилэгдээ. Город, хүдэлмэришэдэй посёлок болон хүдөө нютагуудта магазинуудай тоо олошоро, худалдаа наймаанай талмай ехэ болоо.

Түрүү онол аргаар хүн зониие хангалга бүри үргэнөөр дэлгэрнэ. Өөрөө шэлэн абаха гуримаар эд бараа худалдалга дурсагдаһан хугасаа соо 11,8 процентээр ехэ боложо, 1980 ондо эд бараанай эрьесын ниитэ хэмжээнэй 52 процентдэнь хүргэгдөө.

Ниитын эдеэ хоол хүгжөөхэ талаар горитой хүдэлмэри ябуулагдана. Үдэр бүри столовонуудта 10 миллион хүн эдеэлдэг. Манай республика дотор ниитын эдеэ хоолой эрьесэ 76 процентээр энэ хугасаада нэмээ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада республикадамнай универсальна болон түсхай шэглэлтэй шэнэ магазинууд баригдаха ёһотой. Тиихэдэ худалдан абагшадые бүри һайнаар, таатай зохидоор хангаха эрилтэ шангаар табигдана.

Мүнөө үеын түхеэрэлгэнүүдээр хангаһа… [illegible] …ри бэхижүүлэгдэхэ юм.

Промышленностиин үйлэдбэрилһэн хүсэд бүнлүүлагдаагүй зүйлнүүдээр ниитын эдеэ хоолой предприятинуудые бүри түргэнөөр хангаһанай үндэһөөр продукциин ассортимент үргэдхэгдэхэ, шанарынь дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Ажаһуудалай талаар хүн зониие хангалгын удха шанар саашадаа бүри дээшэлхэ. Сүлөө сагаа аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ, хүнүүдэн амаралтын эрхэ байдал һайжаруулжа, оюун бодолой талаар тэдэнэй хүгжэлтые хангаха арга боломжонуудые байгуулха хэрэгтэ ажаһуудалые хангалгын һалбаринууд тон ехэ үүргэ дүүргэнэ. Арбадахи табан жэлэй туршада республикадамнай хангалгын 100 шэнэ түхэл янзанууд бии болобо. Тэдэнэй тоодо үнгэтэ телевизорнүүдые заһабарилга, хара сагаан зурагтай телевизорнүүдые һэргылэмжын харуу… һалга гэхэ мэтэ о… Ажаһуудалай эр… хангалгын албан… үедэ арадай а… оньһо жоруулаг… томо һалбари б… хүгжэжэ байнхай, … учно-техническэ … жэлтэ дэбжэлтын … лалтануудые энэ … барида нэбтэр… хүн зоной хэрэгл… хангагшадай хүд… риин удха шанар … лон эмхидхэлгые … һөөрнь хубилгаха … Жэшээнь, мүнөө … прачечнанууд хү… угаадаг түсхай т… рэлгэ болон бүт… ехэтэй машинануу… хангагдана. Эдэ п… приятинуудтахи … һожоруулга болон … томатизацилгын … жээн 80—85 проц… дэ хүргэгдөө.

Парти, правител… вамнай үйлэдбэр… бүхы һалбаринууд… хүгжөөһэнэй үнд… совет арадай һуу… байдалые саашад… һайжаруулха гэһэн … шухала хараа түс… хэлбэришэгүйгөөр … лүүлнэ.

Энэ хуудаһанай материалнуудые КПСС-эй обкомой лекторнуудай бүлэг бэлдэбэ.

ТАБИН ЖЭЛДЭ ТАҺАЛГАРЯАГҮЙГӨӨР

[illegible] Бурядай АССР-эй Гүрэнэй [illegible]гын комитедэй аппа[радта] Лидия Яковлевна Его[ровагай] хүдэлжэ [illegible] 50 жэл [illegible].

[illegible] Лидия Яковлевна Егорова 1908 ондо Алайрай районой [illegible] түрэһэн [illegible] Октябриин социалис [illegible] ашаар олгогдоһон [illegible] эрдэм [illegible] Бурядай [illegible] эзэнэй [illegible].

[illegible] түрүүн Лидия Яковлевна Егорова 1926 ондо Алайрай [illegible] гүйсэдхэжэ [illegible]. Удаань Бурядай [illegible] управлениин [illegible]. 1928 ондо Москвагай Г. В. Плехановой [illegible] институт [illegible] һургуули дүүргэжэ ерэ[һэн] Лидия Яковлевна республикын гүрэнэй түсэблэлгын комитедэй аппарадта хүдэлжэ [эхил]һэн намтартай. Тэрэ гэһээ хойшо таһалгаряагүй мүнөө болотор республикын Госпланай аппарадта тэрэ хүдэлнэ.

Госпланда 50 жэлдэ ажаллаха зуураа 19 жэлыень Госпланай түрүүлэгшын орлогшоор хүдэлөө. Тиихэдэ 13 жэлэй туршада Бурядай АССР-эй Гүрэнэй түсэблэлгын комитедэй түрүүлэгшээр хүдэлһэн байха юм.

Республикын экономикын түбэй штабта иимэ удаан саг соо хүдэлхэдөө, Лидия Яковлевна манай республикын экономико болон соёл культурын хүгжэлтэдэ туйлай ехэ хубитаяа оруулаа. Бодото дээрээ тэрэ республикын арадай ажахын хүгжэлтын бүхы арбан нэгэн табан жэлнүүдэй түсэбүүдые зохёолгодо эдэбхитэйгээр хабаадалсаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Республикын Госпланай түрүүлэгшэ байха үедөө табадахи, зургаадахи, мүн долоодохи табан жэлнүүдэй түсэбүүдые зохёохо хүдэлмэри удариданһан гээшэ. Республикые индустрижүүлхэ хэрэгтэ нүхэр Егорова эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан. Тэрэшэлэн республикынгаа индустриин гигантнууд болохо ЛВРЗ, Зэдын комбинат, мяха-консервын комбинат, шэлэй завод болон бусад предприятинуудые бодхоохо хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаһан байна.

Нютагай болон эдеэ хоолой промышленностиие хүгжөөхэ хэрэгтэ тэрэ ехэ үүргэ дүүргэһэн намтартай.

Лидия Яковлевна үргэн олон таряашадые хамтын ажалда оруулһан дүлэтэ жэлнүүдтэ ажаһууһан хадаа тэрэ шухала хэрэгые нюдөөрөө хараһан, бэеэрээ хабаадаһан байха юм. Буряад болон ород һуурин тосхонуудта колхозно байгуулалтын бэхижэхэ, социалис байгуулалтын хүгжэн һалбарха хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаһан жэшээтэй.

Соёлой революциин үедэ нүхэр Егоровагай дүүргэһэн үүргэнь тон ехэ. Республика доторнай олон тоото дээдэ болон дунда тусхай һургуулинууд, юрэнхы эрдэмэй һургуулинууд, соёл гэгээрэлэй болон искусствын эмхи зургаанууд байгуулагдаа һэн. Арадай ажахын элдэб һалбаринуудта түсэбэй ёһоор кадрнуудые—инженер, агроном, зоотехник, врач, багшанар болон бусад мэргэжэлтэд олоор бэлдэгдэһэн байна. Энээнэй ашаар хаанта Россин эгээл гээгдэнги заха хизаар байһан Буряад ороной соёл гэгээрэл мүнөө танигдашагүй болотороо хубилан хүгжөө.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ фашис эзэмдэгшэдтэ эсэргүү тэмсэхэ хэрэгтэ республикын материальна болон мүнгэн зөөриие элсүүлхэ хэрэгтэ Л. Я. Егорова бүхы хүсэ шадалаа зорюулаа һэн.

Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ республикын арадай ажахые һэргээн бодхоохо, хүгжөөхэ хэрэгтэ Лидия Яковлевна мүн лэ горитойгоор хубитаяа оруулаа. Эдэ жэлнүүдтэ республикын Госпланиие хүтэлбэрилжэ, республикынгаа экономикые хурдан түргэнөөр хүгжөөхын түлөө тэрэ бүхы хүсэ шадалаа, экономистын бэлиг шадабариие харуулһан байна.

Мүнөө Госпланай байгаали хамгаалгын таһагай ахалагша экономистаар хүдэлхэ зуураа Лидия Яковлевна Егорова түрэл хизаартаа үнэн зүрхэнһөө дуратайгаар, партийна шударгы ёһоор оршон тойронхи байгаалиие, илангаяа гайхамшагта һайхан Байгал далайгаа сахин хамгаалха хэмжээнүүдые хэрэгжүүлхэ, тэрэниие бэелүүлхэ гэжэ тэмдэглэнэ.

Л. Я. Егорова республикын экономико болон соёл культурын шухала асуудалнуудта зорюулагдаһан олон номуудай автор юм. Тэдэнэй дунда «Бурядай АССР-эй арадай ажахын сашаанхи хүгжэлтын арга боломжонууд», «Бурядай АССР-та городуудые барилгын асуудалнууд», «Бурядай ажалшадай байдал һуудалай хүгжэлтэ», «Бурядай АССР-эй хүдөө ажахы» болон бусад номуудые нэрлэжэ болоно.

Гүрэнэй хүдэлмэриин харюусалгата участогто хүдэлхэ зуураа коммунистка Лидия Яковлевна республикын ниитэ-политическэ ажабайдалда хододоо эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Тэрэ олон удаа Улаан-Үдын горкомой гэшүүнээр, арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй депутадаар, областной партийна XIX, XX, XXI, XXII, XXIII, XXIV конференцинүүдэй делегадаар, КПСС-эй обкомой гэшүүнээр, Бурядай АССР-эй гурбан зэргэлээ Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаһан юм.

Лидия Яковлевна Егоровагай 50 гаран жэлэй туршадахи [illegible] хүдэлмэри [illegible] тэмдэглэгдэнхэй. Ленинэй, Ажалай Улаан Тугай орденуудаар, «Ажалай габьяагай түлөө» ба бусад медальнуудаар, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан байна. Тэрэ «РСФСР-эй арадай ажахын түсэблэлгын отличник», «Бурядай АССР-эй габьяата экономист» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэтэй юм.

Лидия Яковлевна Егоровагай [illegible] эсэшэ сусашагүй ажалынь, [illegible] мэлзэл зоригтой ажабайдалынь манай залуу үетэндэ, илангаяа залуу үеын экономистнуудта толотомо жэшээ боложо үгэхэнь дамжаггүй.

Мүнөө үедэ манай республика дотор арадай ажахын бүхы һалбаринуудта 3200 хүн инженер экономистнууд болон түсэблэгшэд ажаллана. Республикын дээдэ һургуулинуудай экономикын (үдэрэй, үдэшын) факультедүүдтэ, заочно таһагуудта 2200 гаран студентнүүд, тусхай дунда һургуулинуудай экономическэ отделенинүүдтэ 1600 хүн һурнаһана. Тиигэжэ КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхын түлөө, түсэблэлгэ, бүридхэлгэ болон хиналтые нарижуулан һайжаруулха талаар олон экономист, түсэблэгшэд, тоо бүридхэгшэд болон статистигууд ажаллана гээшэ.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүд дотор, тэрэшэлэн «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэр үедэ Бурядай АССР-эй үйлэдбэриин хүсэнүүдые саашадань комплексноор хүгжөөхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол дотор табигдаһан асари ехэ зорилгонууд [illegible] республикын арадай ажахые [illegible] эрилтэ табина.

Эдэ эрилтэнүүдэй ёһоор түсэблэлгын, финансова болон статистическа органуудай үүргэ, удха шанарынь улам бүри дээшэлхэ болоно.

«Экономика хадаа гаргааша багатай байха ёһотой» гэһэн Леонид Ильич Брежневэй гайхамшагта үгэнүүд түсэблэлгэ, экономикын бүхы ажал ябуулгада гол зорилго болохо ёһотой. [illegible] Тиимэһээ Лидия Яковлевна Егоровагай түсэблэлгын органуудта хүдэлһэн 50 жэлэйнь [illegible] тэмдэглэнэбди.

Д-Н. РАДНАЕВ,
Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо, Бурядай АССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ.

САГААН ҺАРЫН ЭХЕЭР

РАССКАЗ — Н. ШАГДУРОВА

(Түгэсхэл. Эхининь августын 13-най номерто).

...Мүнөө зузаан саһаар хушаатай гэшхүүр дээгүүр Долгор хүгшэнэй гарһаа аһалдан, анха түрүүшынгээ алхамые хэһэн юм. Хүршэ гэрэй хушалта дээрэ һуугаад бүбэнэлдэдэг бүбөөлжэнүүдые хожомынь сонхоор харажархёод һайшаахадань:

— Ши харана гүш? Ямар гоёор гэзэгээ гүреэд ябадаг бүбөөлжэн гээшэб! Харин ши үһөө һэмнүүлхэдээ бархирнаш, — гэжэ Долгор теэдэйн хэлэдэгынь мүнөө тон эли тодоор һанагдажа, сэдьхэлдэнь гуниг түрүүлбэ. Нэгэ бага зуг татаад, хониной нооһон һэеыгээр бүреэтэй үүдэ татаба.

Түрүүшээр чемоданаа хаана табихаяа ойлгожо ядан, юундэшьеб бахардажа, хүшэгын саанахи орон тээшэ бүдэй забһараар һэмээхэн шагаагаад, Долгор хүгшэнэй голтой голгүйеньшье мэдэгдэхэгүй, зүгөөр юунэйшьеб бии хэбэртэй обойһон орон руу алхалба. Нюдөө аняад хэбтэһэн хүгшэнэй уралнуудынь үлэ мэдэгхэнээр хүдэлнэ.

—Хүгшөө.., — гэжэ Сэндэмэ, хүгшөөгөө гэнтэ айлгажархихагүйн тула, тон аалиханаар ооглобо. Долгор хүгшөө үлэ мэдэг толгойгоо хазагад гүүлээд, худелаар дуулаа хаб гэнэндэл абяа гарабагүй. Сэндэмэ чемоданаа табижархиһаар, багынхидаал адляар хажуудань гүйжэ ошоод, сэхэ урдаһаань харан, толгойень үндылгэн тэбэрижэ:

—Төөби, би ерээб,—гэжэ шэбэнэбэ. Долгор хүгшөө гэнтэ ойлгожо ядаһандаа:

—Ай, татай! Энэм али...—гээд, гайхаһан, хүхиһэн, уярһандаа, нюдөөрөө уһа дүүргэжэ, багынхидань адляар толгойень үндэн таалаба. Дүрбэн жэл соо мартагдаад ябаһан энэ гэрэй багаһаань танил болоһон үнэр, хүгшэнэй мяхагүй яһалиг гар, энэ гэртэй, өөрынь хуби заяантай холбоотой үшөө олон мянган юумэнүүд үгы байһанаа, гэнтэ бусайдалдан орьёлжо, сэжыень дэлбэ түрин, нюдэнэйнь нулимсатай газаашаа гарашаба.

Нэгэнинь наян жэл соо үдэрэй нара онигожо, эдлэхэ наһаа түгэсэжэ ябаһан, нүгөөдэнь —эдлэхэ наһанайнь болзорто үгтэһэн хараха юумэеэ үшөө хараадүй, наял эхилжэ ябаһан —тэдэ хоёр эхэнэр юун тухай үйлалдаһан юм, хэн мэдэбэ.

Дүрбэн жэлэй саана абгэ эгэшэдээ, бултанда гомдоод, үүдээ хаб-яб шэдэлээд гараһан басаган мүнөө зогсожо байгааша Сэндэмэ хоёрой хоорондо ехэ илгаа байгаа. Теэд хүгшөөнь хуушанайхияа онгилжо, энээн тухай дурдаашьегүй, асуугаашьегүй. Мүнөө болотор һэшхэлыень зобоожо ябаһан үбшэнтэй бодолнууд нэгэн доро таража, уухилхадань хүнгэн, досоонь үужам болошоходол гэбэ...

Удэшэ болоходо, Сэндэмын ерэһые дуулаад, хүршэнэрынь орожо, дүрбэн жэл хооһон, хон-жэн байһан гэрынь гансата дүүрэшэбэ.

—Зай хэр тарган ондо орожо байнабибди даа?—гэжэ хажуудахи хүршэ Данзан үбгэжөөл сагаалганай үедэхи заншалта асуудалаар Долгор хүгшэндэ хандана.

—Тарган даа, буруун булшантай, дааган далантай, бурьяһаар-тэрьеһээр ондо орожо байна даа,—гэжэ аша басаганайнгаа гэнтэ орожо ерэһэндэ, хүршэнэрэйнгөө сагаалжа ороһондо һэгшэһэн хүгшэн маһалзан харюусаба.

Сэндэмэ хүгшөөгэйнгөө дүрбэн жэл соо дараһан дарасануудые стол дээрэ гаргажа табяад, асарһан чемоданаа нээжэ, элдэб үнгын конфетэ, саахар гаргаба. Эрдэмэй таабай Данзан үбгэжөөл сигаретэнүүдые харажархиһаар һонирхожо:

—Энээнииеш байза татаад үзэелши,—гэһэн бэеэрээ, зүрүүл зуража аһаагаад, бад байса үтаар һорожо:

—Оо! Ёһоор байна!—гээд бажагаанаса энеэбэ. Данзан үбгэжөөлэй Эрдэмэй таабай байһанда гү, али юундэшьеб—нэгэ хэды хорообхо сигара гаргажа үгөөд, бэшэнһээнь түрүүн сай аягалаадхиба.

—Угаа ядахадаа, иимэ бэритэй байхаа яагаабиб?—гэжэ, басаганай хүндүүлхэй газарые дайраһанаа мэдэнгүй, үбгэжөөлэй дугархада, хүршэнэрынь энеэлдэжэ:

—Бэритэй аад лэ, үшөө бэриие хэрэглэбэ гүш?—гэлдэбэ.

Сэндэмэ юушье ойлгонгүй, амаа ангайлгаад үлэшэбэ. Бэритэй?! Эрдэм һамга абаа гээшэ гү? Хэзээ?! Һураха гэһэн аад, аягүйрхэжэ, «юун гэжэ һанахаб даа» гэжэ һанаад һурабагүй.

Үеын үедэ, үрин үридэ
Үргэн һайхан остоолдоо
Үнгын эдеэгээр билтаржа,
Үри хүүгэд үнэр баян,
Хан гэхэ ханяадагүй,
Тон гэхэ тооротгүй
Ябажа байхатнай болтогой,

—гэжэ Данзан үбгэжөөлэй үреэхэдэ, ондоо юумэн тухай һанажа һууһанаа, «үреэл болог» гэбэ.

* * *

Һүүлдэнь хүнүүдэй гараһан хойно үйлсын нүгөө захада һуудаг, һургуулида суг һураһан нүхэр басаганайдаа гүйжэ ошобо. Һурагшалхадань, Эрдэм үнэхөөрөөшье һамга абаһан, һамганиинь ондоо хэншье бэшэ, харин Байгал дээрэ турбазада суг амарһан Дараева Зоя болошобо. Энээнһээ урда Эрдэм тухай бододоггүшье һаа, тэрээниие огто хэрэгсээдэггүй, үшөө һамга абаха юм гэжэ һанадаггүй, харасадань дулаахан харагдадаг нэгэл гоё нааданхай мэтээр харадаг байһаниинь өөртэнь үһөө эрһэндэл ерэжэ тудаад, бодолнуудынь нэгэ доро монсогойроод байһанаа гэнтэ таража, досоонь хооһоршобо. Ажабайдалай аажам долгин соо зүг харангүй тамаржа, ажабайдалай һайниие шэлэжэ ябаһаар, юунэйшьеб хажуугаар ойлгомторгүй гэшхэлэн гарашаһанаа мүнөө ойлгоо һэн...

* * *

ОРОНҺОО бодожо шадахаа болиһон хүгшөөгөө харахадаа, досоонь хаха бууже, өөртөө, мүн ябаһанһаань хойшо нэгэш бэшэгтэнь харюу үгөөгүй абга эгэшэдээ дураа гутаба. Үглөө мүнөө мордохо сагайнь ойртоһон хүгшэнэй хэды шэнээн өөртэнь үнэтэй байһые оройдоол мүнөө ойлгон гэхэдээ, хайшаншье гээ һаа, наһыень утадхажа шадахагүй байһанаа мэдээ һэн. Сагаан һара гараад, хүхэхэн утаанай бур-бурхан гаража байһан айлһаа айл бүхэндэ ябажа байгаад, бэе бэеэ мэндэшэлхэ сагта хулһөө буужа, зула бадараажа шадахаа болиһон хүгшөөнь тон хайратай байба. Теэд зэмэлхэ гэхэдээ өөрһөө ондоо хэниеэшье зэмэлхээ ойлгобогүй. Сагаан һарын түрүүшын үдэр хүгшэн эжынь ори гансаарханаа энэ гэр соо хэбтэхэдээ юу һанажа байгаа хаб? Урдын барга бүдүүлиг саг мүнөөнэй үнэр баян саг хоёрые наһан соогоо холбуулан үнгэрһэн намтартай хүгшэндэ бодохо юумэн, Байгаал ёһотой. Долгор хүгшэн ашаа басагаяа дүрбэн жэл соо хүлеэгээ. Эльгээһэн амаршалгынь альганай шэнээн открыткануудай ара талаар эржылдаһан бэшэгые ойлгохошьегүй һаа, үбэртөө хадагалаад, хирэ-хирэ болоод лэ, абажа хараха. Машинын газаань хүнхинэлдэхэдэ, «аша басагамни үбгэнтэеэ орожо ерэхэгүй юм аа гү?» гэжэ ганса һанаандаа шэбшэхэ... Үдэршье, һунишье хэбтэхэдэнь, тон залхуутай болошоод, байн байтараа, энээндээ дадажа, сагайш ошоһые мэдэхэгүй, тэрэниие оройдоо һонирхохоо болишоо һэн. Мүнөө ашаа басагаяа хараад, нэгэ ехээр һанаа алдаад абахадань, дүрбэн жэл соо иимэ сүлөөтэйгөөр амилаагүй, пружинаар татуулжархиһан мэтэ сээжэнь, гансата тэниижэ, бэе тамирайнгаа хэды һуларһые, үглөө мүнөө мордохо болошоод байһанаа ойлгобо. Сэндэмэ—хүбүүнэйнь басаган. Басаганайнгаа гурбаяа хүрэжэ ябахада, гэнэ оһол боложо, хүбүүн бэри хоёрынь аварида орожо нүгшэһэн юм. Гансахан хүбүүнһээнь үлэһэн ори гансахан аша басагаяа торог тооһо аһаангүйгөөр, арбан таба хүрэтэрнь үндылгөө. Дан эрхэлүүлжэрхиһэн юм гү, али хуби заяанай заяаһан зурлаагаар юм гү—Сэндэмэнь томо боложо, борьбо дээрээ бордойн гэхэдээ, һанаһанһаань ондоогоор аашалжа, суглуулһан мүнгыень нэгэ үглөөгүүр кассаһаа абаад, чемоданда хубсаһаа хэжэ үргэлөөд, «ерэхэгүйб!» гэжэ хэлээд, гаража ябашаһан байгаа. Теэд яахабши даа... Үнгэрһэн юумэн үнгэрөө, болоһон юумэн болоо гэзбы... Саг үргэлжэлжэл, наһан ошожол байна... Һанаад үзэхэдэнь, энэ юртэмсэдэ үгтэһэн энэ ута наһаяа даншье муу бэшээр, даншье үлүүсэ гаргангүй үнгэргэһэн хойноо ондоо юун гэхэбши.

Аша басаганайнгаа ерэһээр таба хоноод байхада, һонор зандаа, мэдэһээр байжа, абяагүйхэнөөр Долгор хүгшэн мордошоо бэлэй.

* * *

Гушан градус хүйтэнэй хүнэй хасарые шэмхэзшье һаа, амилхада хүнгэн. Долгор хүгшэнэй тэжээжэ, абажа ябаһан Барда нохой хаберай дулаае хүлеэжэ, үргэн талаар зумбараа намнан гүйхэ тухайгаа үйдаһандаа гү, али гүлгэн ябахаһаань хооллуулжа, тэжээн томо болгоһон эзээ үгылэн гансаардаһанһаа, хирэ-хирэ болоод, томо шэнэһэдэй хоорондуур холын холо огторгойдо эмнилдэһэн ододые онигошон улина... Мянга түмэн ододой эмнилдэжэ байһан огторгой өөдэ толгойгоо үргэжэ, энэ дүрбэн жэлдэ омог занһаа боложо, хэндэшье хандангүй, хэнһээшье туһа эрингүй, гансааранда хадагалаад ябаһан гомдолынь гэнтэ буугай һомондол газаашаа дүүлижэ, түрэл нютагтаа, эдлэхэ наһаа эдлэжэ, бурхандаа морилһоншье һаа, энэ гэртэй, досоохи үнэртэйнь, бага наһанайнь холын үдэрнүүдтэй хамта досоонь мүнхэрэн үлэхэ Долгор хүгшөөдөө, Барда нохойдоо ерээд байһан бахархал-баярһаа бархираад абаба. «Альганай шэнээн нютагаа ерээд үйдахаш!» —хэн иигэжэ хэлээ һэм? Аа! Интеллигент, москвич... Нэрыеньшье һурахаа мартажархёо. Зүгөөр нэрээрньшье яахань бэ даа. Хэды олон тиимэ хүнүүд хажуугаарнь гаранаб, үшөө гарахашьеб. Харин Ленинградта байхадаа, майн 9-нэй үдэр Пискарёвско хүүр дээрэ үреоһэн гаргүй, саб сагаан үһэтэй үбгэнэй үбдэг дээрээ һуухые хараад, хүнүүдһээ һурахадань: «Энэш генерал... орденуудынь үһэнһөөнь олон, зүгөөр зүүдэггүй» гэхэдэнь, хажуудань дүтэлхэ, нэрыень мэдэжэ абахаа һанаа һэн... Тиимэл хүнүүдэй нэрые мэдэжэ абаа һаа, бүхы наһаараа омогорхожо ябаха һэн.

...Багжагар бүдүүн шэнэһэдэй хоорондуур һара бултайжа, ноймог хадануудаар хүреэлэгдээд дууража байһан нютагыень урдынхидаал адляар гэрэлтүүлнэ...

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ГДР. Белен городтохи Отто Гротеволиин нэрэмжэтэ [хими]ин комбинат — СЭВ-эй гэшүүн оронуудай аша үрэ[т]эй харилсаа холбооной бодото гэршэ мүн. Венгриин, Бол[га]риин болон социалис бусад оронуудай мэргэжэлтэд энэ [ко]мбинадта сугларжа, дүй дүршэлөөрөө андалдадаг, [үйл]эдбэриин технологи һайжаруулха, аша үрыень дээшэ[лүү]лхэ талаар хамтын туршалгануудые хэдэг байна. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нефть буйлуулдаг аппаратурые за[с]барилха талаар мэргэжэлтэд Манфред Зёльке (баруун [талаһ]аа), залуу мэргэжэлтэ Андреас Линднер (зүүн гар[таһ]аа) Эрхэ сүлөөгэй олтирогһоо ГДР ерэһэн Баттерика [Ко]ссетэй хөөрэлдэжэ байна.

АДН—ТАСС-ай фото.

ВИНОГРАДАЙ БАЯН УРГАСА

СОФИ. Болгариин агропромышленна комплекснууд виноград хуряалгаяа эхилбэ. Республикые суурхуулдаг виноградай ургасын гараса энэ жэлдэ хэзээ хэзээнэйхиһээ һайн байхаар хүлеэгдэнэ. Хэдэн мянган тонно алим жэмэс олон оронуудта, тэрэ тоодо Советскэ Союзда эльгээгдэхэ юм.

Үнгэрһэн түсэбтэ табан жэлэй туршада Болгариин виноград ургуулагшад эрхим [ү]рэ дүнгүүдые туйлаа. Энэ [...]малай ургасын гарасаар [...] дэлхэй дээрэ дүрбэдэ[хи] һуури эзэлнэ. Хара далайн эрьеэр, мүн ороной бусад районуудта томо томо ажахынууд байгуулагдаһанхай. [Үргэн] зурудуудаар һуулгагдаһан виноградниктууд бүтээлтэй ажал хороохо, эхэнхи оньһон аргаар бүтээхэ, ажалай бүтээсые таба дахин дээшэлүүлхэ арга олгоһон байна.

ХАРЮУСАЛГАТАЙ ЗАХИЛ

БЕРЛИН. Лейпцигһээ холо бэшэхэнэ оршодог Гриммэйн химиин машина бүтээлгын комбинат харюусалгатай захил дүүргэжэ эхилбэ. Тэрэнэй конструкторска бюро[нуу]дта газ болон нефть шахуулгын станцинуудай түлэд түхеэрэлгэнүүд зохёон бүтээгдэнэ. Ойрын жэлнүүдэй туршада ГДР-эй мэргэжэлтэд Коми АССР-тэ иимэ 20 базова станци бодхоохо юм.

Гриммдэхи предприятиин продукци СССР-эй элдэб са[...]уларилтай олон районуудта таарууу зохид байһанаа харуулһан байна. Үнгэрэгшэ үнгэрһэн жэлэй һүүл багта Тюмениин нефтьшэдтэ нефть шанаржуулгын түхеэрэлгэнүүдые эльгээһэн байна.

ТОСХОНОЙ ПРЕДПРИЯТИНУУД

БУДАПЕШТ. Мяха, һү, овощ болон алим жэмэс болбосоруулха мүнөө үеын эрилтэдэ таарама, үндэр бүтээсэтэй техникээр гүйсэд хангагдаһан предприятинууд болон цехүүд хадаа Венгриин мүнөө үеын хүдөө нютагуудай түхэл шэнжэ болоно. Промышленна түбүүдһээ холохоно оршодог ажахынууд илангаяа хүгжэн батажаа. Хүдөө нютагуудта иимэ предприятинуудые байгуулга хадаа мүнгэ зөөри нилээд алмаха, продукциин шанар дээшэлүүлхэ арга олгоһон байна.

Венгриин кооперативууд болон гүрэнэй ажахынуудта мүнөө хоёр мянга гаран цех тоологдоно. Колбасагай бүхы зүйлнүүдэй 20, хатаагдаһан алим жэмэсэй 30, консервэ болгогдоһон овощой хахад эдэ цехүүдтэ буйлуулагдана.

Хүдөө нютагуудта буйлуулгын предприятинуудай хүгжэлтэ хадаа хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр таһалгаряагүйгөөр хангалгада һайнлар, нүлөөлхэһөө гадна, хүдөө ажахын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлнэ.

МҮРЫСӨӨНЭЙ АМЖАЛТЫН ТҮЛӨӨ

УЛААН-БААТАР. МНРП-гэй ЦК-гай, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Монголой профсоюзуудай Центральна соведэй болон МРСМ-эй ЦК-гай дурасхаалта тэмдэг болон хүндэлэлэй диплом «Эрдэнэт» гэжэ горно-шанаржуулгын комбинадай интернациональна коллективтэ барюулагдаба. Монголой Арадай революциин 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан социалис мүрысөөндэ туйлаһан амжалтануудайнгаа түлөө коллектив иимэ шагналда хүртөө.

(ТАСС).

ТАМХИН—ТАНАЙ БЭЕЫН ДАЙСАН

ВРАЧАЙ ЗҮБШЭЛ

Тамхи татаха гээшэ бэедэ муу гэжэ үнинэй мэдээжэ ааб даа. Тамхинша хүнүүдэй олонхинь бэедэ, элүүр энхэдэ харша энэ заншалаа орхихо дуратайшье һаа, тэрэ хүсэлөө бэелүүлжэ шададаггүй байха юм.

Элүүрые хамгаалгын арадай түрүүшын комиссар Семашко иигэжэ бэшэһэн байдаг: «Тамхи татадаг хүн бүхэн гансал өөрыгөө бэшэ, харин хажуудаа байһан ондоошье хүнүүдэй бэедэ хоро хүргэнэб гэжэ мэдэхэ ёһотой».

Тамхинай утаан соо никотин, аммиак, синильнэ кислота, угаарай газ, азот, эфирнэ тоһон гэхэ мэтэ элдэб хорото бодосууд байдаг. Никотин гээшэнь тон хүсэтэй хорон болоно. Түрүүшынхеэ тамхи татаһан хүнэй тархи эрьедэг, бөөлжэдэһэниинь хүрэдэг, шарайнь хүхэ сагаан болодог юм. Энэнь никотинай хороной нүлөө гээшэ. Хүн байн байтараа никотинда дададаг, гэбэшье ябан ошон бэедэнь хорон орожол байдаг.

Тамхи татаха үедэ хороной эхэнхи хубинь утаан боложо, уушханда хүрэхэдөө нарихан капиляр һудаһануудаар шуһанда ородог. Никотин гансашье уушхан соогуур шуһанда ородог бэшэ, мүн хүнэй аманһаа, хотоһоо шүлһэнтэй холигдоод, саашаа дамжуулагдана.

Никотин нервын системэдэ ехэ хоро хүргэнэ. Тамхи татахада ажал хүдэлмэри урагшатай ябадаг, ухаан бодол түргэнөөр хүдэлдэг гэжэ заримашуул һанахадаа, ехэл алдуу гаргана гээшэ. Никотинай нүлөөн доро адреналин гэжэ бодос ехээр гарадаг, тэрээнһээ уламжалан, гипертоническа үбшэн түргөөр һүжэрдэг байна.

Никотинай нүлөөн доро зүрхэнэй һудаһанууд баһал уйтан болодог. Уйтарһан һудаһад зүрхэнэй балсангүүдые муугаар хангана, тиимэһээ балсангуудынь өөхэтэй боложо эхилнэ. Саашадаа зүрхэнэй элдэб үбшэнгүүд бии болодог. Инфаркт тэрэ тоодо оролсоно.

Тамхинай утаан хүнэй амисхалай органуудта айхабтар ехэ хоро хүргэдэг. Хоолой, уушханай үбшэн ехэнхидээл тамхинһаа эхитэйнь мэдээжэ. Хододоо ханяадаг хүнүүдэй олонхинь хүхэ тамхиншад гэжэ мэдэгты.

Эрдэмтэдэй элирүүлэн тодорхойлһоной ёһоор нарайлха эхэнэрнүүд тамхи татахадаа гэдэһэн соогоо байһан үхибүүгээ хорлоно гээшэ. Тиихэдэ уушханай рак үбшэндэ нэрбэгдэһэн хүнүүдэй 97 процентнь тамхи татадаг хүнүүд юм.

Тамхинай утаан хүнүүдэй ажал хэдэг, амардаг оршон байдалые муу болгодог гэжэ эдэ бүгэдэ шаримтанууд гэршэлнэ. Тиимэһээ тамхи татадаг хүн социальна хохидол ушаруулдаг гэжэ хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйбди. Ушар иимэһээ тамхи татаха ябадалтай тэмсэл олониитын, хүн бүхэнэй хэрэг болоно.

Нэн түрүүн энэ муу муухай заншалһаа залуушуулые һэргылхэ шухала. Ехэнхидээ, хүбүүд арбан дүрбэ-арбан долоо наһатайдаа ехэшүүлдэ адли эрэ хүн оолохо гэжэ тамхинда ородог. Хүүгэдээ тамхи татуулхагүйн тула түрүүшээр эхэ, эсэгэнэрынь өөһэдөө тамхияа хаяха ёһотой. Залуушуулые физкультура болон спортоор һонирхуулха шухала.

Тамхи татаха гээшэ муу муухай заншал. «Би арбаад жэлэй туршада тамхи татааб. Һүүлэй гурбан жэл соо оройдоо тамхи татанагүйб. Тамхияа хаяһаар бэем амаршоо, толгойм һонор, сээжэм сэбэр болонхой. Үглөөгүүр хахажа сасажа байгаад ханяахаминшье огто мартагдаа» гэжэ Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой слесарь Дмитрий Цыбикжапов манда эльгээһэн бэшэг соогоо мэдэрнэ.

Энэ шухала хэрэгтэ бүхы хүнүүд хабаадаха уялгатай байна.

В. ТАХАЕВ,
республикын санэпидстанциин таһагые даагша.

ҮГЭЕЭ ГҮЙСЭД ОЙЛГОЛСОБО

УЛААН-БААТАР. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Арадай Агууехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбалтай Крымдэ хани ёһоор уулзаһан тухай мэдээсэлые МНРП-гэй ЦК-гай орган «Үнэн» болон бусад түбэй газетэнүүд түрүүшын хуудаһануудта толилбо. Аха дүү хани барисаанай ба үгэеэ гүйсэд ойлголсолгын оршон байдалда хоёр партиин ба хоёр гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд совет-монгол харилсаа холбооной асуудалнуудые, уласхоорондын харилсаануудай үндэһэн шухала асуудалнуудые, илангаяа Азидахи байдал тухай зүбшэн хэлсээ.

КПСС ба МНРП аха дүү бусад партинуудтай хамта дайнай аюулые зайсуулан сарахын, шахардуу байдал һуларуулгые үргэн дэлисэтэй, гүнзэгы, эршэ түгэлдэр болгохын тула эрид шууд тэмсэл ябуулхаар шиидэнхэй гэжэ нүхэд Л. И. Брежнев болон Ю. Цеденбал батадхаба, гээд «Үнэн» газетэ бэшэнэ.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТАСС АПН

АМГАЛАН БАЙДАЛДА ЭСЭРГҮҮ ЯБУУЛГА

ВАШИНГТОН. Хүн зониие олоорнь хюдаха нейтронно буу зэбсэг ехэ хэмжээгээр үйлэдбэрилжэ эхилхэ тухай Рейганэй засаг захиргаанай шиидхэбэри бүгэдэ ниитын эб найрамдалда аюул тохёолдуулна, тэрэниие байгуулха хүдэлмэри хэбээдэшье таһалдаагүй гэжэ гэршэлнэ. Тэрээнһээ байтагай, Сагаан байшангай түлөөлэгшэ Л. Спиксын мэдүүлһэнэй ёһоор, «нейтронно буу зэбсэг хабсаргагдажа эхилээ».

Иимэ шиидхэбэри абахынгаа урда Вашингтоной союзнигуудтайгаа зүбшэжэ хэлсээгүй байһаниинь анхарал хандуулна. «Президент Рейганэй шиидхэбэри Европын хүн зондо юрэдөөшье хүлеэгдээгүй байгаа» гээд Эн-би-си телекомпани дамжуулга соогоо тэмдэглэһэн байна.

Нейтронно буу зэбсэг тухай шиидхэбэри абан абатараа США союзнигуудтайгаа зүбшэн хэлсээгүй гэжэ Лондоной «Таймс» тэмдэглэнэ.

«Нью-Йорк таймсын» мэдээсэлһэнэй ёһоор, Р. Рейганэй засаг захиргаан буу зэбсэг хизаарлаха талаар агентствын ажал ябуулгада зорюулагдаһан федеральна бюджедэй граждан статьянуудые саашадань хорооход түсэблэнэ. Тиихэдээ энэ агентствые огтолон хорихые дурадхана. Стратегическэ буу зэбсэг хизаарлаха тухай хэлсээнүүдые һэргээхэ дурагүй байһаниинь эндэ тодоор харагдана.

Мүнөөдөө тиимэ түсэбгүйбди гэжэ американецуудай найдуулаашье һаань, Баруун Европодо нейтронно буу зэбсэг үргэнөөр дэлгэрүүлжэ магад гэжэ Европын хүн зон айна. Европын хэдэ хэдэн оронуудай правительствануудай харюунуудһаа тэдэнь харагдана.

ФРГ-гэй правительствын һанамжын ёһоор, немец газар дээрэ американ нейтронно буу зэбсэг тараан байлгаха тухай асуудал «шухала бэшэ» байна гэжэ ДПА агентство мэдээсэнэ. Нейтронно буу зэбсэг үйлэдбэрилхэ тухай шиидхэбэри тон «американ правительствын шиидхэхэ хэрэг мүн» гэжэ правительствын түлөөлэгшэ хэлээ.

Синьхуа Вашингтоной шиидхэбэри тухай тодорхой мэдээсэл тараагаа. Эдэ мэдээсэлые тайлбарилхадаа, США-да нейтронно бомбо үйлэдбэрилжэ эхилһэнтэй хамта Хитад сэдьхэлээ ханажа байна гээд Франс пресс тэмдэглэнэ. Нейтронно буу зэбсэг хадаа Баруун Европын аюулгүй байдал бэхижүүлхэ саашанхи алхам болоно гэжэ Хитадта тоолоно гээд агентство бэшэнэ.

Нейтронно буу зэбсэг хүсэд хэмжээгээр үйлэдбэрилхэ тухай президент Р. Рейганэй засаг захиргаанай шиидхэбэри тушаа зэбүүсэнгүй байхын аргагүй,—гэжэ «Американецууд ядерна дайнда эсэргүүсэнэ» гэһэн эмхиин гүйсэдхэхэ секретарь П. Хауссон мэдүүлээ. Американ ба уласхоорондын олониитэһээ далда нюусаар, хулгайгаар хэгдэһэн Вашингтоной засаг захиргаанай энэ алхамынь амгалан байдалай хэрэгтэ эсэргүүсэнэ.

Нейтронно буу зэбсэг «арюун», «энэрхы зорилготой» гэһэншүүгээр бододог американ хуулита тушаалтадай баталамжанууд зэбүүсэмээр байна. Юуб гэбэл, иимэ буу зэбсэг гансал хүн зониие хороон хюдадаг, харин материальна баялигуудые тэрэ хэбээрнь үлөөдэг юм ха. Тиимэһээ буруушаалгын бүгэдэ ниитын ябуулгануудые дары түргэн эхилхэ шухала,—гэжэ эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэ онсолон тэмдэглэбэ.

АНДА ХОТОНУУДАЙ УУЛЗАЛГА

ТАМПЕРЕ. 50 совет ба 50 финн городууд хоорондоо хани барисаатай ба харилсаа холбоотой байдаг юм. Финляндиин промышленна ба соёлой эгээл томо түбүүдэй нэгэн Тампередэ анда хотонуудай түлөөлэгшэдэй VI уулзалга баярай оршон байдалда нээгдэбэ. Москва ба Хельсинки, Ленинград болон Турку, Киев ба Тампере хотонуудай, совет болон финн бусадшье олон хотонуудай түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадалсана.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй эльгээһэн амаршалгые хуралдаанда хабаадагшад халуунаар угтаба.

Совет гүрэнэй толгойлогшын амаршалга эб найрамдал тухай анхарал оролдолгоор нэбтэрэнхэй гэжэ Финляндиин Арадай демократическа союзһаа һунгагдаһан финн парламентын депутат Энсио Лайне мэдүүлбэ. Манай оронуудай хоорондохи харилсаанууд ниитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршон байха гол ёһонуудай үнэн зүб байһанай үнэншэмэ жэшээ болоно гэжэ Л. И. Брежнев зүбөөр нэрлээ, гээд тэрэ хэлэбэ.

Финляндиин Республикын президент У. К. Кекконен хуралдаанда хабаадагшадта амаршалгын үгөөр хандажа, амжалта туйлахыень хүсэбэ.

Уласхоорондын байдалай орёо түбэгтэй болоод байхадашье, 1948 ондо баталагдаһан эб найрамдал, хани барисаа ба али алиндаа туһалха тухай совет-финляндиин договорой бата үндэһэ һуури дээрэ Финляндиин ба Светскэ Союзай хоорондохи харилсаанууд хүгжэнэ гээд тэрээн дотор хэлэгдэнэ. Уласхоорондын политикада хубилалтануудай болоходошье, манай харилсаанууд тэрэл хэбээрээ үлэнэ гэжэ энэ гэршэлнэ гээд президент онсолон зааба.

В. И. Ленинэй гар табиһан бэеэ даанхай Финляндиин гүрэниие мэдэрхэ тухай декрет совет болон финн арадуудай хоорондохи хани барисаае хүгжөөхэ зам нээһэн байна гээд Л. Юхансан онсолон зааба.

Анда хотонуудай харилсаа холбоон хадаа манай гүрэнүүдэй ба арадуудай хоорондохи хани барисаанай харилсаануудые хүгжөөлгэдэ туһа нэмэри болодог, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной талаар ниитэ Европын зүблөөнэй Түгэсхэлэй актын гол ёһонуудта таарадаг юм.

Соёлой һонин

ХАНИ БАРИСААНАЙ ҺАРА

Совет орон доторнай, тэрэ тоодо Буряадай республикада августын 9-һөө совет-индиин хани барисаанай һара эхилбэ. Энэ Советскэ Союз Индиин Республика хоёрой хоорондо эб найрамдал, хани барисаан, харилсан туһалалсалга тухай Договорой баталагдаһаар 10 жэлэй ойдо зорюулагдана.

Мүнөө СССР-эй Наукануудай академиин Сибиин отделениин Буряадай филиалда энэ һарада зорюулагдаһан фото-зурагуудай выставкэ эмхидхэгдэбэ. Выставкын зүйлнүүд «Совет-индиин хани барисаан бэхижэг лэ!» гэһэн уряа доро табигдаба. Эндэ табигдаһан зурагууд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Леонид Ильич Брежневэй Индии айлшалһан, мүн Индиин Республикын премьер-министр Индира Гандиин манай орондо ерэһэн тухай хөөрэжэ үгэнэ. Мүн олон зурагууд хоёр оронуудай эрдэмтэдэй хани барисаае, совет арад түмэнэй Индиин Республикада хүргэдэг аша туһые харуулна. Тиихэдэ Буряадай республикын колхоз, совхозуудта, промышленна предприятинуудта, һуралсалай эмхи зургаануудта уулзалганууд болоно, лекцинүүд уншагдаха, элидхэлнүүд хэгдэхэ, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэхэ байна. Эндэ Буряадай филиалай эрдэмтэд, дээдэ һургуулинуудай багшанар, партиина болон совет хүдэлмэрилэгшэд совет-индиин хани барисаан тухай, Индиин арадай ажабайдал, соёл гэгээрэл, мүн энэ оронойамжалта туйлалтанууд тухай хөөрэжэ үгэхэ юм. Гадна Улаан-Үдэ хотын кинотеатрнуудта Индиин уран һайханай болон документальна фильмүүд харуулагдаха.

Д. ГАРМАЕВ.

ХАБАРОВСКЫН УРАН БЭЛИГТЭН

Энэ һарын 6-һаа 10 болотор профсоюзуудай областной соведэй союзууд хоорондын уран һайханай байшангай уряалаар Комсомольск-на-Амуре хотын Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ заводой «Бриз» гэжэ нэрлэгдэһэн дуунай-инструментальна ансамбль манай республикада айлшалаа. Уран һайханай тус коллектив Новосибирск хотодо үнгэргэгдэһэн уласхоорондын фестивалиин лауреат болоһон юм. Нарин сэмбын комбинадай, авиационно ба локомотив-вагон заһабарилгын заводуудай, Байгалай леспромхозой хүдэлмэришэдэй урда һонирхолтой концерт тэдэ харуулһан байна.

Гүйсэдхэлгынгөө онол шадабаряар олон тоото харагшадаа ехэтэ һонирхуулба. Ансамблиин солист, Москвада үнгэргэгдэһэн уран һайханай 1-дэхи Бүхэсоюзна фестивалиин лауреат Владимир Лакеевэй гүйсэдхэһэн дуунуудые халуун альга ташалгаар шагнагшад угтаа. Хабаровска хизаарай гоё һайхание ба тэндэхи хүнүүдэй алдар солые магтаһан совет авторнуудай, арадай ба өөрын зохёоһон уянгата дуунуудые тэрэ дуулаа.

Мэргэжэлтэдэй үндэр хэмжээндэ гүйсэдхэгдэһэн мүнөө үеын Латиин Америкын арадуудай хатарнууд харагшадай һайшаалда хүртэһэн байна. Владивосток хотодо үнгэргэгдэһэн бальна хатарай зональна харалгын дипломантнууд Наталья Кобец ба Александр Синельников гэгшэд эдэ хатарнуудые гүйсэдхөө.

Хабаровскын уран һайханай артистнуудай һонирхолтой концертын программые 3 мянга гаран хүн хараһан байна. Буряад оронойнай һайхан байгаали, олон тоото шэнэ барилганууд, манай нютагаархидай халуун угтамжа айлшадые яһала баясуулаа.

Республикымнай ажалшадые соёлой талаар һайнаар хангаһанайнгаа түлөө Буряадай АССР-эй профсоюзуудай областной Соведэй президиум Комсомольск-на-Амуре хотын уран һайханай коллективые Хүндэлэлэй грамотаар ба дурасхаалта бэлэгүүдээр шагнаба.

Ю. АЛЕКСАНДРОВ,
профсоюзуудай областной соведэй союзууд хоорондын уран һайханай байшангай директор.

АНДА НҮХЭДЭЙ ҺАЙНДЭР

Эрхүү хотын гудамжа талмайнуудаар энгэр дээрээ ревсомолой ба комсомолой значогуудые ялалзуулһан хүбүүд, басагад нэгэ жэгдээр алхална. Эдэмнай совет-монгол залуушуулай хани барисаанай заншалта VII фестивальда хабаадалсагшад мүн байба. Аха дүү Монгол оронойхоёр зуу гаран түлөөлэгшэд манай орондо айлшаар ерэжэ, хүндэтэй дээрэ хүлеэн угтагдаа.

«Хэн фестивальда ошохоб?» гэһэн залуушуулай мүрысөөндэ илагшад — эрхимэй эрхим ревсомолшууд, совет залуушуулай талаһаа—үйлэдбэриин түрүүшүүл, социалис мүрысөөндэ шалгарһан залуу хүдэлмэришэд, хүдөөгэй ажалшад, искусство, литературын, эрдэмэй түлөөлэгшэд фестивальда хабаадахаар суглараһан байгаа.

Нүхэр Л. И. Брежневэй, Ю. Цеденбалай фестивалиин делегадуудта болон айлшадта хандаһан амаршалга түрүүшын үдэр соносхогдожо, залуушуулай зүрхөө халуунаар угтагдаа.

Фестивалиин зургаан үдэрэй туршада хэды олон һонирхолтой хөөрэлдөөнүүд, уулзалганууд, концерт наадануудүнгэргэгдөө гээшэб! Һайндэрэй политическэ, соёлой программань үргэн ехэ байгаа. Хоёр оронойревсомолой болон комсомолой хүдэлмэрилэгшэдэй үзэл сурталай ажал ябуулгын гол шухала асуудалнуудаар удха түгэлдэр семинар-зүблөөнүүд үнгэргэгдэһэн байна.

«Залуушуул ба байгаалиие хамгаалга» гэһэн темээр хөөрэлдөөн мүн лэ аша үрэ ехэтэйгээр үнгэргэгдөө. Энэ хөөрэлдөөндэ Монголой Эрдэм ба техникын гүрэнэй комитедэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд хабаадаа. «Залуушуул эб найрамдалай, буу зэбсэг хурялгын, социальна хүгжэлтын түлөө тэмсэнэ» гэһэн һаналаа нэгэдэлгын митингдэ хэдэн мянган хүн зон сугларһан байна.

Хани барисаан, харилсаа холбоон тухай ВЛКСМ-эй болон МРСМ-гэй баталһан Договорто ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Б. Пастухов, МРСМ-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Л. Тудэв гэгшэдэй гараа табилган мүн лэ гүнзэгы удхатай үйлэ хэрэг болоо гээшэ.

Номин сэнхир Байгалай эрьедэ оршодог «Ангарскнефтеоргсинтез» нэгэдэлэй пионернүүдэй лагерьта фестивалиин делегадууд айлшалаа. 500 гаран эдир спортсменүүд хүнгэн солбоноо, шуран шамбайгаа айлшадтаа харуулаа.

Удаань ревсомолой түлөөлэгшэд, совет делегациин гэшүүд Братск, Усть-Илимск, Железногорск-Илимский, Шелехов хотонуудтахи бүхэсоюзна комсомольско барилгануудта айлшалһан байна.

Монгол оронойзалуу поэдүүд Тудэв, Нямаа болон бусад фестивальда хабаадагшадые шэнэ шүлэгүүдтээ танилсуулаа. Энэ жэлэй мартын һүүл багта «Ажалдаа — нэгэ бригада соо, космосто— нэгэ экипаж соо» гэһэн уряа бүхы Монгол оронообр зэдэлээ һэн. Тиимэһээ замбуулинда аха дүү болоһон летчик-космонавтнууд, Советскэ Союзай Геройнууд, Монголой Арадай Республикын Геройнууд В. Джанибеков, Ж. Гуррагча гэгшэд тус фестивальда хани халуунаар угтагдаа.

Совет-монгол залуушуулай хани барисаанай VII фестиваль манай аха дүүгэй харилсаа холбооной түүхые улам баяжуулаа.

Д. МИХАЙЛОВА,
Эрхүүгэй А. А. Ждановай нэрэмжэтэ гүрэнэй университедэй студентка.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: замбуулинай аха дүүнэр В. Джанибеков, Ж. Гуррагча гэгшэд баяр ёһололой митинг дээрэ.
К. ХАМЗИНАЙ фото.

ХОНГЁО ДУУНУУД ЗЭДЭЛҺЭЭР

Гусиноозёрскын шахтернуудай соёлой байшангай «Согхон» гэжэ нэрлэгдэһэн агитбригада хүдэлмэришэдые, малшадые һайнаар хангадаг юм. Манай городой хүдэлмэришэдтэ, районой малшадта мэдээжэ болонхой. Энэ коллектив согтой хүхюун, һонирхолтой программа тэрэ харуулна. Юһэн ферма ба Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой, Кировэй нэрэмжэтэ, «Бестужевский», Тельманэй нэрэмжэтэ совхозуудай малшадай комплекснуудай хүдэлмэришэдтэ концерт харуулһан байна. Мүн «Коммунальник», «Строитель» гэһэн клубуудта агитбригада айлшалаа юм.

Агитбригадын концертые Лидия Михайловна Волченкова хүтэлбэрилнэ. Тус агитбригадын гэшүүд харагшадай — хүдөөгэй ажалшадай туйлалтанууд ба үдэр бүриин хүдэлмэри тухайнь хөөрэнэ. Жэшээлхэдэ, Хабир Валиевай, Лидия Егненовагай, Светлана Халмашкинагай гүйсэдхэһэн богонихон зүжэг Харшин-Харгана һууринда оршодог фермын ажабайдалда хабаатай.

Агитбригадын солист Г. Осиновскиин дуунуудые харагшад халуунаар угтана. Концертын түгэсхэлдэ А. И. Гудерьянова В. Г. Леонова хоёрой дуунууд тала дайдаар сууряатан ханхинана.

Баяртай, зугаатай эдэ агитбригадынхидай дуунууд тала дайдаар зэдэлһээр.

Л. ИВАНОВА.

Һурагшадай зунай амаралта

АЖАЛЛАХАДА ХАБАТАЙ

Уляабар гээшэ угаашье һайхан газар юм даа! Тойроод хүжэ ногоон хүбшэ тайга, хүхэрэн долгилһон таряалан. Уужа хаһашагүй тунгалаг сэбэр уһатай Уляабар гол нэгэ янзаханаар үргэлжэ шурхиран шуяи урдана. Тэрэнэй эрье шадар шифер хушалтатай гэрнүүд ялайлдана. Газаань жаргалтай хүхюун эдир һурагшадай энеэдэ зугаа замханагүй.

Эндэ Толтын дунда һургуулиин һурагшадай ажалай болон амаралтын лагерь байрланхай юм. Мүнөө дурсагдагша лагерьта 7—9-дэхи классуудай һурагшад — барандаа 26 үхибүүд байна. Амаралтынгаа, мүн ажалай гуримаар тэдэнэр бэе бэедээ хамаг уялгаяа тон тааруугаар хубаанхай юм.

Үглөөнэй 7 часта бодоно. Удаань зарядка хэлгэдэ, нюур гараа угаалгада, үглөөнэй хоол барилгада час хахад тухай сагынь ошоно. Энээнэй һүүлдэ 30 минута соо политинформаци үнгэргэгдэнэ. Эдэ бүгэдэеэ дүүргээд, үхибүүд ажаллахаяа гарана. Тэдэнэй мэдэлдэ 10 гектар капуста, 2 гектар тэжээлэй свекло үгтэнхэй юм. Гурбан часай туршада тэрэнэй буртаг ногооень түүгээд, үдэрэй 12 сагта үдынгөө хоол барихаа ерэнэ. Хахад үдэрынь энээгээр дүүрэнэ.

Үдын эдеэлгэнэй һүүлдэ лагериин һурагшад амарна, элдэб наада, спортивна мүрысөө, үгышье һаа аяншалга эмхидхэнэ. Тиигээд үдэрэй 3 сагһаа 6 саг болотор поли дээрэ ажаллана. Үдэшын эдеэлгэнэй һүүлдэ соёлой, спортивна элдэб хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэнэ. Энэнь үдэшын 9 саг 40 минута болотор үргэлжэлдэг шуу. Иигээд лэ 10 часта һурагшад унтаридаа ороно.

Лагериинхид хэһэн хүдэлмэриингөө дүнгые үдэр бүри согсолжо, өөһэдынгөө ханын газетэ гаргана. Ажалынь урагшатай ябажа байнхай. Капуста свёкло хоёрынь һайн ургаса үгэхэ хэбэртэй. Амаралтаньшье хүхюутэйгээр үнгэржэ байна. Лагериин хүдэлмэрине С. С. Бузаев хүтэлбэрилнэ.

Тэдэнэртэ иимэ эрхэ байдал байгуулһан түрэл «Восточные Саяны» колхозойнгоо хүтэлбэрилэгшэдтэ амаржа байһан үхибүүд баяртай байдаг. Тэдэнэр зунайнгаа амаралтын үедэ ёһотоор амаржашье, ажаллажашье үрдихэ ха юм.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.
Түнхэнэй район.

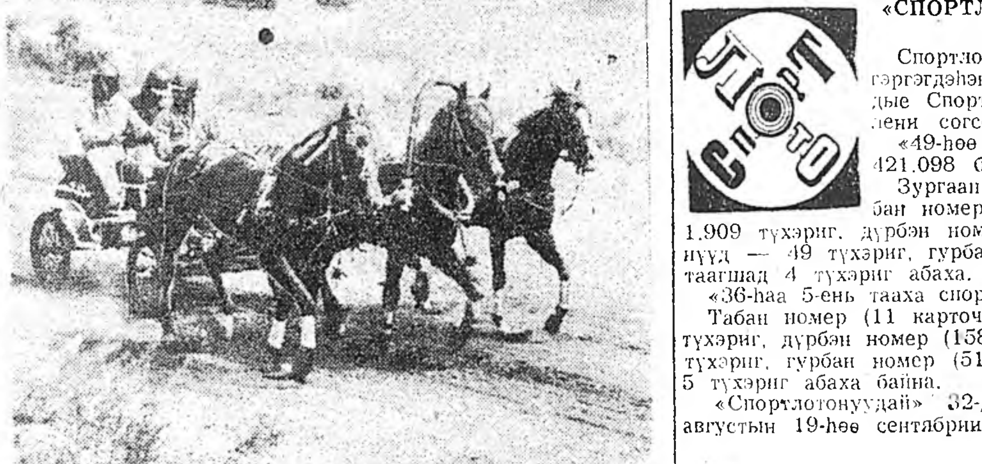
СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ

МОСКВА ОШОХО ЭРХЭДЭ ХҮРТЭБЭ

Манай республикын ипподромой хүдэлмэрилэгшэд зулгы зохид зунай хаһын эхилэмсээр хатарша хүлэгүүдээ туршажа, долоон хоног бүри һорёо, мүрысөө үнгэргэжэ байдаг болонхой. Мүнөө эндэ холо ойрын хото городуудһаа асарагдаһан үүлтэр һайнтай зуугаад шахуу морид тоологдоно. Тэдэнэй хахадынь шахуу холын ба дүтын зайда урилдадаг хүлэгүүд болоно. Үүлтэртэ моридой дунда Орловско областиин хазаар даран урилдамаар, мүн ородой, Донской, Буденновско, Гановерскэ ба Таракеновскэ үүлтэрэй хатарша жороо морид манай республикын ипподромдо һуралсал-һорилго гарахаар асарагданхай. Эндэ асарагдаһан гүүд, азарганууд гансаиһе урилдаа һорёондо табигдаха бэшэ, харин республикын ажахынуудай адуун һүрэгэй үүлтэрые һайжаруулхаар асарагдаһан тула түрүүшын жэлдэ тэргэ, шаргада хүллэгдэжэ, эмээлээр ябалгада һургагдана.

Ипподромой дэргэдэ мүнөө республикын «Урожай» бүлгэмэй хэдэн арбаад спортсменүүд залуу моридые жолоодо һургана. Мэнэ һаяхана эндэ хатарша моридые туршалгаар Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн болоо. Мүрысөөндэ Эрхүүгэй, Шэтын областиин морид хабаадаһан юм. Манай республикын гүйгөөшэнүүд энэ мүрысөөндэ хабаалахадаа, зүргэеэ алдангүй шуумар хурдаар хатаржа, түрүү һуури эзэлээ. Тиин зонын кубогта хүртэһэн эдэнэр Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө Москва хотодо болохо түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ—моридой урилдаан.
П. БУРМАКИНАЙ фототекст.

ФУТБОЛ
ХАРЮУГАА АБАБА

Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зоноһоо СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгэй футболистнуудай дунда наадана хоёрдохи хахадынь эхилбэ. Энэ наадан хото городуудай стадионууд дээрэ уржа үдэшэлэн болоо.

Улаан-Үдын «Локомотив» командын футболистнууд энэ үдэр өөрынгөө стадион дээрэ наадаһан байна. Эдэнэртэ айлшаар Пермь хотын «Звезда» ерэһэн юм. Манай футболистнууд наадан түрүүшын хахадта эдэнэрэй стадион дээрэ уулзахадаа, талмайн эзэдтэ 3:1 тоотойгоор шүүгдэжэ ерээ бэлэй. Мүнөөдөө айлшад арбан табан очкотой болонхой, мүрысөөнэй таблицада юһэдэхи һуури эзэлнэ. Харин манай футболистнууд айлшадһаа нэгэ очкогоор дутуушье һаа, эдэнэрһээ табан һууряар гээгдэжэ ябана.

Энэ үдэшэлэн бороотой байһан дээрэһээ стадионой талмай нойтон, футболистнуудай наадахада хүндэшэг байба. Нааданшье түлэгтөө орожо, «Локомотивай» футболистнууд добтолго, хамгаалга бүхэнөө шадамар бэрхээр үнгэргөө гэжэ абаһаар тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Командын гэшүүд, илангаяа Валерий Михнов, аха дүү Кокоринууд, Владислав Атутов болон бусад ехэ эдэбхитэйгээр наадажа гараа... Уулзалгын түрүүшын хахадай дүүрэхэ тээшэ болоҗо байха үедэ хоёр талын футболистнууд бага зэргэ хамгаалгаяа һуладхаа ха. Юуб гэхэдэ, бүмбэгэ абаһан айлшадай футболистнууд улаан-үдынхидэй воротада хүрэхынгөө тэндэ тэрэнээ буляалгажа. яаралгүйхэн гэлэргээ сухаряа. Энэ үедэ «Локомотивай» футболистнууд талмайн зүүн захаар урагшаа сумэрэн оробо. Нүхэдэйнгөө дамжуулһан бүмбэгэ абаһан Сергей Кокорин тэрэнээ зүүн хүлөөрөө эршэтэйхэнээр сохижо, олоошье тоо нээгдэбэ.

Нааданай хоёрдохи хахадай эхилһээр дүрбэхэн минутын үнгэржэ байха үеэр айлшадай хамгаалагшадһаа түрүүлэн бүмбэгэ абаһан Сергей Кокорин тэрэнээ воротада дүтэлжэ ерэһэн Владислав Атутовта дамжуулба. Тэрэнь абаһан бүмбэгэеэ ябуул дундаа сохиходонь хоёрдохи бүмбэгэ айлшадай воротада оруулагдаһан байна. Энэ үдэшэлэн Сергей Кокорин хэзээ хэзээнэйхиһээ ульгам бэрхээр наадажа, командынгаа туйлаһан илалтада өөрынгөө хубитые оруулалсаа гэжэ хэлэхэлэ болоно. Энээгээр уулзалга дүүрэжэ, «Локомотивай» футболистнууд айлшадта шүүгдэһэн харюугаа абажа, хоёр очко өөртөө бэшүүлбэ. Улаан-Үдын футболистнууд удаадахи наадаяа августын 20-до Эрхүү хотын стадион дээрэ үнгэргэхэ юм.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ТОБШОХОНООР

△ Москва хотодо һур харбалгаар Россин Федерациин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн боложо дүүрэбэ. Мүрысөөндэ Федерациин область, хизаар, автономито республикануудай 24 команда хабаадаһан байна.

Нааданда хабаадаһан манай республикын суглуулагдамал команда эсэсэй дүнгөөр хоёрдохи һуури эзэлһэн байба. Манай хүршэнэр — Шэтын областиин мэргэшүүл түрүүшын һуури эзэлжэ, Россин Федерациин чемпионой нэрэ зэргэдэ командаараа хүртэбэ.

Өөр хоорондоо түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ манай командын түлөөлэгшэд — уласхоорондын классай спортын мастер Цыбикмит Жамьяндашиева, спортын мастернууд Цыденбал Цыренжапов, Цыренжап Будаев гэгшэд түрүү һууринуудые эзэлнэ.

△ Киев хотодо «Трудовые резервы» бүлгэмэй түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн хүнгэн атлетикээр боложо дүүрэбэ. Мүрысөөнэй дүн гаргахада, Россин Федерациин суглуулагдамал команда түрүүлһэн байгаа. Командын бүридэлдэ манай республикаһаа табан спортсмен хабаадаһан юм. Жэшээнь, спортын мастерта кандидат Сергей Антонов 1500 метрэй зайе 3 минута 44,4 секунда соо гаталжа, эрхимлэһэн байгаа. Мүн энэ зайда урилдаһан манай нүгөөдэ спортсменүүд Владимир Ковалев, Ольга Рымарева гэгшэд гурбадахида гараа

△ Москвагай В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ түбэй спортын стадион дээрэ «Правда» газетын шангуудта хүртэхын түлөө үнгэргэгдэһэн уласхоорондын мүрысөөн дүүрэбэ. Эндэ хабаадаһан нютагаймнай хүбүүд, басагад соонһоо Татьяна Позднякова эрхимлээ гэжэ мэдээсээ һэмди. Харин бусад спортсменүүд эндэ хэр зэргэ мүрысэжэ, гараба хаб гэһэн асуудал һонирхол татана ёһотой. СССР-эй спортын мастер Евгения Ситникова гурба мянган метрэй зайе 9 минута 11 секунда соо гаталхадаа, наймадахи һуури эзэлбэ. Владимир Ковалёв 800 метрэй зайда наймадахи ерээ.

Б. МИРОМАНОВ.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

Спортлотонуудай августын 8-да үнгэргэгдэһэн 32-дохи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо.

«49-һөө 6-ень тааха спортлото»: 421.098 билет ороо.

Зургаан номер хэншье таабагүй, табан номер (15 карточка) таагшад — 1.909 түхэриг, дүрбэн номер (763 карточка) тааһан хүнүүд — 49 түхэриг, гурбан номер (15075 карточка) таагшад 4 түхэриг абаха.

«36-һаа 5-ень тааха спортлото»: 2.001288 билет ороо.

Табан номер (11 карточка) тааһан хүнүүд — 10.000 түхэриг, дүрбэн номер (1580 карточка) таагшад — 146 түхэриг, гурбан номер (51846 карточка) тааһан хүнүүд 5 түхэриг абаха байна.

«Спортлотонуудай» 32-дохи тиражай шүүбэринүүд августын 19-һөө сентябриин 19 болотор түлэгдэхэ.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Комсомолой хабаадаха хэрэг» — түрүү бэшэг. «Тэжээл бэлэдхэлгэ — бүгэдын хэрэг»—мэдээсэлнүүд. Мүрысэдэг областьнуудай январь—июль һаранuудай социалис мүрысөөнэй дүнгүүд. «Шухала нүхэсэл»—Н. Малыгинай статья. «Эрхим шанартай үбһэн һүрилэгдэнэ» — Н. Ефимовэй фоторепортаж.

Хоёрдохи хуудаһанда. Партиина ажабайдал. «Тэжээлэй түлөө тарянһаа дутуугүйгөөр тэмсэхэ» — В. Тахановай статья. Хүн ба тэрэнэй ажал хэрэг. «Омолиин элбэг болохын түлөө» — О. Казанцевай статья. Арадай хинагшадай республиканска комитедтэ.

Гурбадахи хуудаһанда. КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө. «Арадай ажаһуудал һайжаруулхын түлөө»— тематическа хуудаһан.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд. Газетын, ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдэй хэһэн шалгалтын материал. Социалис оронуудта.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 10.05—«Дума о Ковпаке». «Набат»—уран һайханай фильм. 11.40—Н. Осиповой нэрэмжэтэ гүрэнэй академическэ ород арадай оркестрэй концерт. 12.20—Шэнэ һонин. 15.10 — Дамжуулгын программа. 15.15 —Шэнэ һонин. 15.35—Баримтата фильмүүд. 16.20—Тувагай АССР-эй «Саян» гэжэ гүрэнэй дуу ба хатарай ансамблиин концерт. 16.45—«Ород хэлэн».

Улаан-Үдэ. 17.15—«Байгал»—программа.

«Орбита». 17.45—«Каникулы Кроша». (4-дэхи сери).

Улаан-Үдэ. 18.55—«Буряад орон-81» гэһэн дамжуулга (буряадаар). 19.35 — «Совет спорт» — киножурнал.

«Орбита». 19.45—«Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ». 20.00—«Хүн ба хуули». 20.30—«Москва шадарай нютагуудаар»—кино-зураглал. 20.40—«Меня ждут на земле»—уран һайханай фильм. 22.00—«Время». 22.35—«Тэрэ шэдитэ агшам зуурые һайн һанаһаб»—фильм-концерт. 23.25 —«Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ». 23.40—«Экран» гэжэ зохёохы ажалтанай нэгэдэлэй баримтата фильмүүд.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 12.55—Дамжуулгын программа. 13.00—«Газар доро» — үхибүүдэй фильм. 13.40—«Холын жэлнүүдэй аад, сэдьхэлдэ дүтэ дуунууд». 14.25—«Мүнхэ тэмсэл тээшэ эрмэлзэн...» А. Блогой ажабайдалай намтарһаа — телефильм. 15.35 — Мультфильмнүүд. 16.05—М. Ю. Лермонтов. «Бородино». В. Золотухин уншаха. 16.30—Баримтата фильмүүд.

Улаан-Үдэ. 17.00—Мультфильмнүүд.

«Орбита». 17.15—«Москва ба москвагайхид».

Улаан-Үдэ. 17.45—Баримтата фильмүүд. 18.25—«Танай захил бэшэгүүдээр».

«Орбита». 18.55—В. Заболотский наадаха. 19.05—«Ороной таряалан дээрэ». 19.20—Мультфильм.

Улаан-Үдэ. 19.45—«Сасуутан» —киножурнал.

«Орбита». 19.55—Дамжуулгын программа. 20.00—РСФСР-эй габьяата артист А. Ворошилын концерт. 20.50—«Грузиин архи нэрэгшэдтэ айлшаар». Эрдэм-дэлгэрүүлгын фильм. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.15—Черкасска Гүрэнэй габьяата украин арадай хоорой концерт. 22.00—«Время». 22.35—«Последнее дело комиссара Берлаха»—уран һайханай фильм. (1-дэхи, 2-дохи сери). 00.20 — Абхазиин ССР-эй Гүрэнэй хатарай ансамблиин концерт.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. Н-01666. Заказ № 187. Индекс …